

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KOMUNIKACE A LIDSKÉ ZDROJE

Vysoká škola ekonomie a managementu
info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE/TITLE OF THESIS

Možnosti snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti / Possibilities of reduction in employers contributions to social insurance by contributions for state employment policy

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJBOBA (MĚSÍC/ROK)

06/2016

JMÉNO A PŘÍJMENÍ / STUDIJNÍ SKUPINA

Šárka Šiplová / KLZ 17

JMÉNO VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Doc. Ing. Stanislav Klazar, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Odevzdáním této práce prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracoval/a samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použil/a pouze literární prameny v práci uvedené.

Jsem si vědom/a skutečnosti, že tato práce bude v souladu s § 47b zák. o vysokých školách zveřejněna, a souhlasím s tím, aby k takovému zveřejnění bez ohledu na výsledek obhajoby práce došlo.

Prohlašuji, že informace, které jsem v práci užil/a, pocházejí z legálních zdrojů, tj. že zejména nejde o předmět státního, služebního či obchodního tajemství či o jiné důvěrné informace, k jejichž použití v práci, popř. k jejichž následné publikaci v souvislosti s předpokládanou veřejnou prezentací práce, nemám potřebné oprávnění.

Datum a místo: Mokrý, 1.5.2016

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu bakalářské práce Doc. Ing. Stanislavu Klazarovi, Ph.D, za metodické vedení, odborné konzultace a cenné rady, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SOUHRN

1. Cíl práce: Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, zda existuje v České republice prostor pro snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% s ohledem na celkové příjmy a celkové výdaje státního rozpočtu, respektive nalézt odpověď na otázku, zda je možné výpadek příjmů státního rozpočtu na straně jedné nahradit jinými příjmy na straně druhé.

Dílčími cíli bakalářské práce jsou výpočty čtyř modelových variant dalších příjmů do státního rozpočtu, při snížené výši odvodů zaměstnavatelů a to odstranění nelegální práce a obsazení volných pracovních míst (Varianta 1), vyplácení tzv. základního nepodmíněného příjmu (Varianta 2), navýšení hrubých mezd (Varianta 3) a omezení možnosti odchodu do důchodu (Varianta 4).

2. Výzkumné metody: V teoretické části bakalářské práci je použita analýza primárních a sekundárních zdrojů, výstupem je stručná charakteristika sociální politiky, historického vývoje sociální politiky v České republice po roce 1989 a způsob financování sociální politiky v České republice. V praktické části bakalářské práce je použita metoda modelace variant, ve všech čtyřech modelových variantách jsou použity především metody kvantitativního výzkumu - základní matematické výpočty, tedy sčítání, násobení, průměrování, určení procentuálních podílů a v závěru některých modelových variant je následně použita komparace zjištěných dat s daty získanými analýzou, dále je použita aplikace modelu a aplikace výpočtu.

3. Výsledky výzkumu/práce: Na základě matematických výpočtů provedených v jednotlivých modelových variantách bylo zjištěno, že ani jedna z modelových variant nedokázala vygenerovat další případné příjmy do státního rozpočtu v dostatečné výši, z tohoto důvodu není v současné době v České republice pro snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění prostor a to hlavně z důvodu zachování stability státního rozpočtu a hlavně z důvodu zachování sociálního smíru.

4. Závěry a doporučení: Aby bylo v budoucnu případně možné snížit odvody zaměstnavatelů na sociální pojištění, bylo by pro úspěšnost tohoto kroku vhodné nejdříve provést například novou důchodovou reformu, která by vedla k většímu podílu soukromých naspořených prostředků na příjmech starobních důchodců, nebo transformaci systému výplaty sociálních dávek, aby nedocházelo k jejich zneužívání.

KLÍČOVÁ SLOVA

Sociální politika, Sociální pojištění, Důchodová reforma, Nelegální zaměstnávání, Nezaměstnanost, Základní nepodmíněný příjem

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SUMMARY

1. **Main objective:** The main aim of the thesis is to find out if there are possibilities of reduction in employers contributions to social insurance by contribution for state employment policy. The main question is – is it possible to replaced the financial outage of state budget by other financial income in case of reduction in employers contributions to social insurance?

The sub-goals of the thesis are four model variants of other finance income – by removal of illegal labour and by occupying vacancies (Variant 1), by payment of unconditional basic income (Variant 2), by increase of gross wages (Variant 3) and by limiting of the possibility of retirement.

2. **Research methods:** Theoretical part of the thesis was processed by research of primary and secondary sources, the reset is theoretical knowledge about social policy, historical development of social policy in the Czech republic and financing of social policy in the Czech republic.

Practical part of the thesis is processed by modeling of variants of other financial income. Every model variant is processed by research of primary sources and by quantitative research method, especially by math calculations. Two model variants are processed by application of model (basic income) and by application of calculation. For the processing survey results were used method of comparsion – comparing identified results with analyzed data.

3. **Result of research:** Based on the results of each model variant, it was found, that none of them could generate another financial income for state budget. That is why there is no possibilities of reduction in employers contributions to social insurance in the Czech republic. The main reasons are to maintain stability of state budget and to maintain social peace.

4. **Conclusions and recommendation:** Make it possible in the future to reduce employers contributions to social insurance, would be good to implement pension reform or transform the payment of social allowances.

KEYWORDS

Social policy, Social insurance, Pension reform, Illegal labour, Unconditional basic income, Unemployment

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

JEL CLASSIFICATION
H 24 Personal Income
H 55 Social Security and Public Pensions
H 75 State and Local Government: Health, Education, Welfare, Public Pensions

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Vysoká škola ekonomie a managementu
Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Šárka Šiplová
Studijní program:	Ekonomika a management (Bc.)
Studijní obor:	Komunikace a lidské zdroje
Studijní skupina:	KLZ 17
Název BP:	Možnosti snížení odvodů zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod – seznámení se sociální problematikou v ČR – sociální politika, důchody, zaměstnanost x nezaměstnanost, příjmy a výdaje MPSV 2. Teoretická část – metodologie zpracování BP, popis systému sociální politiky v ČR, očekávaný vývoj sociální politiky v ČR ve světle predikcí vývoje stárnutí populace, konstatování rozpočtu MPSV – příjmy a výdaje 3. Praktická část – modelování variant dalších možných příjmů do rozpočtu MPSV, konzervativní varianty (obsazení volných pracovních míst, legalizace nelegálních zaměstnanců), možnost tvorby pracovních míst státem, komparace jednotlivých namodelovaných variant a konstatování konečného stavu rozpočtu MPSV 4. Závěr – konstatování výsledků z PČ a navržení možných změn při provádění sociální politiky v ČR s ohledem na změnu v příjmové oblasti
Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)	<ul style="list-style-type: none"> • KREBS, V. et al. <i>Sociální politika</i>. 3. přepracované vydání. Praha : ASPI, 2005. ISBN 80-7357-050-5. • ARNOLDOVÁ, A. <i>Sociální zabezpečení I.: Sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení</i>. 1. vydání. Praha : Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9. • KELLER, J. <i>Soumrak sociálního státu</i>. 2. vydání. Praha : SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-017-9. • DUKOVÁ, I., DUKA, M., KOHOUTOVÁ, I. <i>Sociální politika: Učebnice pro obor sociální činnost</i>. 1. vydání. Praha : Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2. • BAKALOVÁ, J., BOHÁČEK, R., MÜNICH, D. <i>Komparativní studie věku odchodu do důchodu v České republice</i>. Praha : IDEA, 2015. ISBN 978-80-7344-349-8. • ŠATAVA, J. <i>Working Beyond Pensionable Age: Institutional Incentives in the Czech Republic</i>. Praha : IDEA, 2015. ISBN 978-80-7344-350-4.
Harmonogram	<ul style="list-style-type: none"> • Zpracování cílů a metodiky do 15. 1. 2016 • Zpracování teoretické části do 29. 2. 2016 • Zpracování výsledků do 31. 3. 2016 • Finální verze do 30. 4. 2016
Vedoucí práce:	Doc. Ing. Stanislav Klazar, Ph.D.

Prof. Ing. Milan Žák, CSc.
rektor

V Praze dne 13. 1. 2016

Prof. Ing.
Milan Žák
CSc.

Digálně podepsal Prof. Ing.
Milan Žák CSc.
DN: c=CZ, ou=Prof. Ing. Milan
Žák CSc., ou=Vysoká škola
ekonomie a managementu,
o=VŠEM-Ředitel,
serialNumber=CA-10340169,
serialNumber=DCCZ113308764
Datum: 2016.01.13 10:21:04
+01'00'

Vysoká škola ekonomie a managementu
info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Teoretická část.....	4
2.1 Sociální politika.....	4
2.2 Funkce a nástroje sociální politiky.....	5
2.3 Modely sociální politiky.....	6
2.4 Vývoj sociální politiky v České republice od roku 1989.....	7
2.5 Financování sociální politiky v České republice.....	7
2.6 Možný budoucí vývoj sociální politiky v České republice.....	9
2.7 Metodika zpracování bakalářské práce.....	11
3 Praktická část.....	14
3.1 Varianta 1 – odstranění nelegálního zaměstnávání a obsazení evidovaných volných pracovních míst.....	15
3.1.1 Odstranění nelegálního zaměstnávání.....	16
3.1.2 Volná pracovní místa.....	18
3.2 Varianta 2 – základní nepodmíněný příjem.....	20
3.2.1 Učení efektivnosti základního nepodmíněného příjmu.....	23
3.2.2 Výplata základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši minimální mzdy...26	
3.3 Varianta 3 – navýšení hrubé mzdy.....	27
3.4 Varianta 4 – omezení možnosti odchodu do starobního důchodu.....	29
3.5 Diskuse a shrnutí: Existuje v České republice prostor pro snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%?.....	31
4 Závěr.....	36

Seznam tabulek

Seznam literatury

Internetové zdroje

Přílohy

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Seznam tabulek použitých v textu

Tabulka č. 1	Struktura výdajů pro první pilíř v roce 2013.....	8
Tabulka č. 2	Struktura výdajů pro druhý pilíř v roce 2013.....	9
Tabulka č. 3	Struktura výdajů pro třetí pilíř v roce 2013.....	9
Tabulka č. 4	Výchozí data o zaměstnanosti v ČR k 31. 12. 2013.....	16
Tabulka č. 5	Výchozí stav v ČR k 31. 12. 2013 pro účely základního nepodmíněného příjmu.....	21
Tabulka č. 6	Měsíční dávky státní sociální podpory a hmotné nouze, dávky testované příjmem žadatele.....	21
Tabulka č. 7	Jednorázové dávky státní sociální podpory, dávky testované příjmem žadatele.....	21
Tabulka č. 8	Měsíční slevy na dani z příjmu fyzických osob.....	21
Tabulka č. 9	Roční slevy na dani a Roční daňová zvýhodnění.....	22
Tabulka č. 10	Porovnání příjmů a výdajů pro účely základního nepodmíněného příjmu, v tisících Kč.....	25
Tabulka č. 11	Porovnání příjmů a výdajů pro účely základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši minimální mzdy, v tisících Kč.....	26
Tabulka č. 12	Zjištění efektivnosti navýšení hrubého příjmu o 0,5% při snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2%, v tisících Kč.....	29
Tabulka č. 13	Celková bilance možných dalších příjmů do státního rozpočtu.....	34

Použité zkratky

ČR – Česká republika

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

ISPV - Informační systém o průměrném výděлку

ÚP – Úřad práce

OSSZ – Okresní správa sociálního zabezpečení

ZNP – Základní nepodmíněný příjem

SÚIP – Státní úřad inspekce práce

OSVČ – Osoba samostatně výdělečně činná

DPH – Daň z přidané hodnoty

CZ-NACE

CZ-ISCO

MF – Ministerstvo financí

FS

Finanční

správa

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

1 Úvod

Nedílnou součástí politických a společenských změn, ke kterým v tehdejší Československu došlo po tzv. Sametové revoluci v listopadu 1989, byly i změny ekonomické. Do té doby centrálně řízená ekonomika byla transformována na ekonomiku tržní, což v krátké době vyvolalo i potřebu změn v sociální politice, zejména v sociálním zabezpečení občanů, jelikož se ve společnosti začaly objevovat do té doby neexistující, nebo zdánlivě neexistující, sociální situace – nezaměstnanost a ohrožení chudobou nebo chudoba, která se ve společnosti sice vyskytovala již dříve, ale tehdejšími orgány státní moci byla popírána nebo zamlčována. Sociální politiku do té doby zajišťoval plně stát, což již nebylo nadále udržitelné, proto došlo v průběhu let k nastavení nového systému sociálního zabezpečení občanů, které stále částečně stát financuje, ale ve větší míře jsou zastoupeny příjmy od zaměstnavatelů, zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných ve formě zákonných odvodů z příjmů do systému sociálního pojištění. Výdaje na sociální politiku pak představují výplaty důchodů (starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí), které spotřebovávají největší díl příjmů do sociálního systému, dávky nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory a dávky v hmotné nouzi.

Zaměstnavatelé odvádějí do systému sociálního pojištění 25% z vyměřovacího základu a do systému veřejného zdravotního pojištění odvádějí 9% z vyměřovacího základu, kdy vyměřovací základ tvoří součet hrubých mezd všech zaměstnanců. V součtu tedy činí odvody zaměstnavatelů 34% z vyměřovacího základu. Jedná se o tu část mzdy, se kterou musí kalkulovat nejen při každé výplatě mzdy, ale i při každém navýšení mzdy zaměstnanců, což může být příčinou toho, proč v České republice nerostou mzdy dostatečně rychle. Například v roce 2015 vzrostly reálné mzdy oproti roku 2014 o 3,1% (ČSÚ, 2016), v roce 2014 vzrostly reálné mzdy oproti roku 2013 dokonce jen o 2% (ČSÚ, 2015). Českomoravská konfederace odborových svazů ve své Vizi změny hospodářské strategie České republiky uvádí, že vyrovnání úrovně mezd mezi Českou republikou a vybranými zeměmi Evropské unie (především Německo a Rakousko) bude při současném tempu trvat ještě zhruba dalších 100 let (ČMKOS, 2015).

Na druhé straně ovšem stojí důchodový účet České republiky, který se nachází ve značném deficitu a to již několik po sobě jdoucích let, což bylo hlavním důvodem pro přípravu důchodové reformy, která by důchodový účet České republiky stabilizovala. Návrh této důchodové reformy pak Ministerstvo práce a sociálních věcí představilo v únoru 2011. Tento návrh byl postaven i na možnosti zvýšení objemu soukromých prostředků, které si občané České republiky na starobní důchod ušetří, jednalo se o tzv. II. důchodový pilíř, čímž by došlo v budoucnu ke snížení zátěže důchodového účtu České republiky. V souvislosti s tímto návrhem korespondoval i jeden z návrhů na snížení dalších nákladů na práci, a sice ve formě zrušení odvodu zaměstnavatelů na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%, který ovšem v praxi realizován nebyl.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, zda existuje v České republice prostor pro snížení odvodů zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% s ohledem na celkové příjmy a celkové výdaje státního rozpočtu, respektive nalézt odpověď na otázku, zda je možné výpadek příjmů státního rozpočtu na straně jedné nahradit

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

jinými příjmy na straně druhé. Prvním předpokladem pro toto zkoumání je jeden z návrhů Ministerstva práce a sociálních věcí k tzv. Důchodové reformě z roku 2011 na snížení vedlejších nákladů na práci formou zrušení odvodu zaměstnavatelů na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%. Druhým předpokladem pro toto zkoumání je analýza Odboru analýz a informací Úřadu vlády České republiky, která naopak snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění nedoporučuje vůbec a to s ohledem na značný deficit důchodového účtu České republiky. Bakalářská práce tedy přijímá koncept zrušení odvodů zaměstnavatelů na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% a z toho plynoucí změnu celkových odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění ve výši 23,8%, namísto stávajících 25%, a pomocí modelových variant se snaží nalézt další případné příjmy do státního rozpočtu, respektive rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí, které koncept snížení odvodů zaměstnavatelů umožní, aniž by došlo k ohrožení státního rozpočtu, respektive rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí.

Bakalářská práce je logicky zpracována formou vzájemně navazujících kroků, tedy určení tématu, výběru informačních zdrojů, zpracování teoretické části, zpracování praktické části a shrnutí získaných poznatků v závěru.

Teoretická část bakalářské práce objasňuje obecnou definici sociální politiky, stručný přehled vývoje sociální politiky v České republice od roku 1989 do současnosti, popis stávajícího systému sociální politiky v České republice, včetně jejího financování a konstatování očekávaného vývoje ve světle predikcí vývoje stárnutí populace. Je zpracována pomocí rešerší platné legislativy, odborné literatury, novinových článků, článků zveřejněných v odborných časopisech, článků zveřejněných v elektronických médiích a pro jejich zpracování bylo použito obsahového rozboru, indukce a dedukce. Platná legislativa byla vybrána s ohledem na řešenou problematiku, odborná literatura byla vybrána pomocí vyhledávacích služeb Akademické knihovny Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a vyhledávacích služeb Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích a to nejdříve podle klíčových slov – sociální stát, sociální politika, sociální zabezpečení, gerontologie, age management, následně podle autorů – považovaných za odborníky na dané téma, případně citovaných v již přečtených literárních zdrojích. Odborná literatura byla následně doplněna o články v odborných časopisech a články uvedené v elektronických médiích. Výsledkem rešerší odborné literatury je obecná charakteristika sociální politiky, stručný popis vývoje sociální politiky v České republice v období od roku 1989 do současnosti, popis financování sociální politiky v České republice, konstatování očekávaného vývoje ve světle predikcí vývoje stárnutí populace.

Dílními cíli pro praktickou část bakalářské práce jsou výpočty čtyř modelových variant dalších příjmů do státního rozpočtu, respektive rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí, při snížené výši odvodů zaměstnavatelů a to obsazení volných pracovních míst, odstranění nelegální práce (Varianta 1), vyplácení tzv. základního nepodmíněného příjmu (Varianta 2), aplikace výsledků studie zabývající se změnami výše daní a odvodů na sociální pojištění v České republice (Varianta 3) a aplikace výsledků studie zabývající se věkem odchodu do důchodu v České republice (Varianta 4), dále shrnutí a diskuse výsledků jednotlivých modelových variant a následné konstatování možnosti či nemožnosti snížit odvody zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění. Pro zpracování praktické části bakalářské

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

práce byly využity především veřejně dostupné statistiky, odborná literatura, odborné studie, analýzy a statistické ročenky.

Závěr bakalářské práce obsahuje konstatování výsledků z praktické části bakalářské práce a tím pádem odpověď na hlavní řešený problém, tedy zda existuje v České republice prostor pro snížení odvodů zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% a z toho plynoucí změnu celkových odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění ve výši 23,8%, namísto stávajících 25%, a konstatování důsledků tohoto kroku na státní rozpočet, respektive rozpočet MPSV.

2 Teoretická část

2.1 Sociální politika

Podle Dukové, Duky, Kohoutové (2013, s. 13) je sociální politika systém, který čelí sociálním a ekonomickým ohrožením občanů, vytváří příznivé podmínky pro jejich rozvoj a jejím cílem je poskytovat občanům sociální jistoty, které všem umožní přiměřený životní způsob a realizaci ústavou zaručených lidských práv, podle Krebse a kol. (2002, s. 14) je sociální politika činnost, která ovlivňuje sociální realitu pomocí aktivit různých subjektů, vztahujícím se bezprostředně k životním podmínkám lidí a Keller (2009, s. 14) vidí hlavní smysl sociální politiky v zajištění ochrany těch, kteří z různých důvodů neuspějí v dravé tržní konkurenci, protože nikdo nemůže být na své existenci ohrožen úsilím druhých o soukromý zisk. Sociální politika vychází a měla by se řídit závaznými pravidly dokumentů, které definují lidská práva, která jsou rovná a nezczitelná, přirozená každému člověku a vyvíjejí se spolu se společností samotnou, jak uvádí Duková, Duka, Kohoutová (2013, s. 9), kdy podle autorů lze za nejdůležitější dokument v oblasti lidských práv považovat Všeobecná deklaraci lidských práv, která byla 10. 12. 1948 vyhlášena Valným shromážděním OSN. Z pohledu bakalářské práce se jeví jako nejdůležitější ustanovení Článku 22, který zahrnuje právo člověka na sociální zabezpečení a nárok na zajištění hospodářských, sociálních a kulturních práv, která jsou nezbytná k jeho důstojnosti a k svobodnému rozvoji jeho osobnosti, a ustanovení Článku 23, který zahrnuje právo každého člověka na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti (OSN, 2015). Práva uvedená v Článku 22 a v Článku 23 byla následně potvrzena Úmluvou č. 122 o politice zaměstnanosti, kterou vyhlásila 9. 7. 1964 Mezinárodní organizace práce (OSN, 2015). Podle Dukové, Duky, Kohoutové (2013, s. 12) pak mezi další důležité dokumenty v oblasti sociální politiky lze zařadit Chartu základních práv Evropské unie a Listinu základních práv a svobod, která je nedílnou součástí Ústavy České republiky.

Podle Krebse a kol. (2002, s. 58) zajišťuje sociální politiku v největší míře stát a to dvěma způsoby, jednak jako konceptor, který vymezuje právní rámec sociální politiky a v této roli je nezastupitelný, a dále jako přímý vykonavatel sociální politiky, který poskytuje konkrétní dávky sociální podpory, čímž podle Francové a Novotného (2008, s. 111) usiluje o ekonomické a sociální zabezpečení obyvatel snížením příjmových rozdílů, nebo jak dodává Duková, Duka, Kohoutová (2013, s. 22) usiluje o blahobyt a slušný život občanů, tedy objektů sociální politiky. Duková, Duka, Kohoutová (2013, s. 52) dále doplňují subjekty, tedy iniciátory, sociální politiky, jedná se o parlament, vládu, správní orgány, státu, zaměstnavatele a firmy, zaměstnanecké a profesní komory a svazy, církve a náboženské skupiny, mezinárodní organizace, občanské iniciativy a další.

Zajištění sociální politiky

Nezbytnou podmínkou pro účinné fungování sociální politiky je podle Krebse a kol. (2002, s. 31) výkonnost ekonomiky a účinná hospodářská politika, protože sociální politiku nelze realizovat mimo rámec zdrojů vytvářených ekonomikou a jak doplňuje Keller (2009, s. 11), současně musí úzké propojení hospodářské a sociální politiky zajistit takový stav, kdy tlaky tržního systému nepovedou k polarizaci společnosti a tím k narušení sociálního smíru, protože

tím by zákonitě došlo ke zpětnému ohrožení hospodářské politiky. Tato skutečnost byla ovšem známá již v dřívějších letech, například Claus Offe (in Keller, 2009, s. 13) charakterizoval v 80. letech 20. století propojení sociální a hospodářské politiky jako systém, kdy na jedné straně sociální stát odebírá nemalé prostředky na veřejné účely, což snižuje zisky a omezuje investice do výroby, ale na druhé straně právě pomocí těchto prostředků vzniká sociálně smírné prostředí, které zajišťuje fungování celého systému. Podle Krebse a kol. (2002, s. 32) se ovšem zdroje vynaložené na sociálně-politická opatření státu vrátí v aktivních postojích obyvatelstva, v jejich důvěře a motivaci, v absenci sociálních konfliktů a tím i v dlouhodobě efektivnosti hospodářské politiky, protože například výplata sociálních dávek podpoří kupní sílu obyvatelstva, čímž dochází k růstu agregátní poptávky.

2.2 Funkce a nástroje sociální politiky

Podle Dukové, Duky, Kohoutové (2013, s. 59) lze funkce sociální politiky rozdělit na funkce základní a funkce odvozené, kdy mezi základní funkce patří funkce ochranná, rozdělovací a přerozdělovací, mezi odvozené funkce patří funkce homogenizační, stimulační a preventivní. Podle Krebse a kol. (2002, s. 43) pak funkce sociální politiky spolu musí působit komplexně, protože se vztahují k velice rozmanitým objektům – člověk jako pracovní síla, člověk ve stavu nouze, rodina a pracovní kolektiv.

Krebs a kol. (2002, s. 43) řadí ochrannou funkci sociální politiky mezi historicky nejstarší funkce, podle autorů představuje tradiční a stabilní prvek sociální politiky, který je nutné neustále posilovat, podle Dukové, Duky, Kohoutové (2013, s. 60) má ochranná funkce sociální politiky zmírnit nebo odstranit důsledky určitých sociálních událostí, nejčastěji znevýhodnění jedince v sociální či ekonomické oblasti, nebo, jak dodává Potůček (2005, s. 247), má zmírnit sociální dopady spojené s rodinnými a životními situacemi nebo se světem práce při řešení problematiky nezaměstnanosti.

Rozdělovací a přerozdělovací funkce má podle Dukové, Duky, Kohoutové (2013, s. 60) za úkol nejen přerozdělovat finanční prostředky, ale například i životní šance mezi občany při jejich začleňování do společnosti. Podle Krebse a kol. (2002, s. 44) má tato funkce rozdělovat podmínky a předpoklady sloužících ke zdokonalování života občanů a jejich osobnostnímu rozvoji. Prakticky se jedná o jednu z nejvýznamnějších a zároveň i nejsložitějších funkcí sociální politiky, řeší totiž, co, jak, komu, a co a podle čeho rozdělovat, jak uvádí Francová a Novotný (2008, s. 59). Duková, Duka, Kohoutová (2013, s. 60) pak rozdělují mechanismy přerozdělování takto – tržní, který určuje vztah člověka k práci, hlasovací, kdy rozdělení určuje vyšší autorita (stát), vyjednávací, který určuje míra vyjednaných podmínek mezi sociálními partnery, mechanismus tradic a zvyklostí a v neposlední řadě mechanismy nelegitimní, které zahrnují podvody a násilí.

Podle Knausové (in Duková, Duka, Kohoutová, 2013, s. 62) se homogenizační funkce sociální politiky nejmarkantněji promítá do poskytování dávek vyrovnávajících životní minimum sociálně znevýhodněných skupin obyvatel, protože zajišťuje základní potřeby ve stejném rozsahu pro všechny občany bez rozdílu sociálního statutu při respektování individuálních schopností a předpokladů a přirozených rozdílů.

Krebs a kol. (2002, s. 47) vidí základní poslání stimulační funkce sociální politiky v podpoře, podněcování a vyvolávání žádoucího sociálního jednání jednotlivců a sociálních skupin jak v ekonomické oblasti, tak i mimo ni. Což částečně potvrzuje i Potůček (2005, s. 248), podle kterého má stimulační funkce významný stabilizační prvek pro podporu všeobecné prosperity, podporuje růst vzdělanosti, vytváří důstojné podmínky pro život občanů, garantuje základní sociální jistoty vytvářením záchranných sociálních sítí.

Podle Krebse a kol. (2002, s. 48) je snahou preventivní funkce sociální politiky zcela nebo v co největší možné míře zabránit tomu, aby k nežádoucím sociálním situacím vůbec docházelo a tuto funkci plní všechny obory sociální politiky, jejichž opatření musí směřovat hlavně k odstranění příčin vzniku různých nepříznivých sociálních situací.

Nástroje sociální politiky

Podle Dukové, Duky, Kohoutové (2013, s. 53) slouží jako prostředky pro realizaci sociální politiky nástroje sociální politiky a jedná se zejména o instituce, právo a peníze, kterými se uskutečňují služby, regulace pomocí příkazů nebo zákazů ve prospěch občanů a nátlakové akce nevládních sociálních subjektů na stát za účelem dosažení jejich zájmů. Krebs a kol. (2002, s. 49) doplňuje rozdělení nástrojů sociální politiky na právní normy a ekonomické nástroje, které se dále rozdělují na fiskální nástroje (transfery, úlevy určitým skupinám, např. studenti, invalidé), úvěrové nástroje (zvýhodněné půjčky) a cenovou politiku (cenová regulace vybraných statků a služeb), dále organizační a programové struktury a kolektivní vyjednávání, které má dosahovat konsenzu mezi sociálními partnery

2.3 Modely sociální politiky

Modely současné sociální politiky vychází především z typologie sociálního státu podle R.H.Titmusse (in Duková, Duka, Kohoutová, 2013, s. 16), který rozlišil sociální státy na Reziduální sociální stát (jedinec je zodpovědný za životní úroveň svou a své rodiny, potřeby občanů jsou uspokojovány prostřednictvím rodiny a trhu), Institucionální sociální stát (cílem je sociální bezpečí a rovnost, sociální služby jsou centrálně organizovány za účelem zajištění standardních životních potřeb občanů) a Pracovně výkonnostní sociální stát (potřeby občanů jsou uspokojovány na základě jejich pracovního výkonu a produktivity, stát garantuje pouze základní uznaná minima sociální pomoci). Podobné rozlišení sociálních států bylo provedeno také Gosta Esping – Andersenem (in Duková, Duka, Kohoutová, 2013, s. 17), který sociální státy rozdělil na Liberální sociální stát (odpovídá Titmussovu Reziduálnímu sociálnímu státu), Korporativistický sociální stát (odpovídá Titmussovu Pracovně výkonnostnímu sociálnímu státu) a Sociálně demokratický sociální stát (odpovídá Titmussovu Institucionálnímu sociálnímu státu). Keller (2009, s. 59) doplňuje zmíněné modely sociálních států o Rudimentální model, který obsahuje prvky konzervativního modelu sociální politiky (vyplácení důchodů a podpory v nezaměstnanosti na základě pojistného uhrazeného z příjmů ze zaměstnání), prvky sociálně demokratického modelu sociální politiky (zdravotní péče a vzdělávání občanů je hrazeno z daní) a liberálního modelu sociální politiky (nízká míra sociálního zajištění příjmově podprůměrných skupin občanů).

2.4 Vývoj sociální politiky v České republice od roku 1989

Podle Krebse a kol. (2002, s. 73) si nutnost reformy sociální politiky vyžádaly politické změny v listopadu 1989, především neexistence sociální politiky v takové podobě, jaká je známá dnes, protože nebyla nutná, neexistovaly negativní jevy, jakými je nezaměstnanost a chudoba a ve společnosti byla hluboce zakotvenou myšlenka rovnostářství, tedy že jsou si všichni rovni. Jako další důvod pro reformu sociální politiky uvádí autoři i přechod společnosti k demokratickému uspořádání, funkčnímu tržnímu mechanismu a systému morálních hodnot a nutnost kultivace občanů. Podle Dukové, Duky, Kohoutové (2013, s. 65) byla reforma sociální politiky nutná i z důvodu nevyhovujícího nastavení vyplácených sociálních dávek a hlavně z důvodu neexistence záchranné sociální sítě, jež by nenechala padnout na pomyslné sociální dno ty občany, kteří mohou být ohroženi novými ekonomickými kroky. Další důvod pro reformu sociální politiky představoval podle Krebse a kol. (2002, s. 74) způsob provádění a hlavně financování sociální politiky, kdy sociální politiku do té doby prováděl pouze stát, role rodiny a samotných občanů byla potlačena a role církví a charitativních organizací byla zcela vyloučena. Sociální politiku financoval stát ze státního rozpočtu, což se v průběhu let stávalo stále problematičtější – bylo to ekonomicky neúnosně nákladné. Podle Arnoldové (2012, s. 9 – 11) byl výsledkem reformy sociální politiky vznik tzv. tří pilířů sociálního pojištění, kdy první pilíř řeší sociální situace, na které je možné se připravit, druhý pilíř řeší sociální situace, které stát obecně uznává za potřebné řešení a třetí pilíř řeší situace sociální nebo hmotné nouze. Orgány sociálního zabezpečení v České republice jsou: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Česká správa sociálního zabezpečení, Okresní správy sociálního zabezpečení, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo obrany (Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení).

Podle Dukové, Duky, Kohoutové (2013, s. 66) si proces transformace vyžádal vznik několika nových zákonů, které zajišťují jak financování, tak i provádění sociální politiky v České republice. Podle autorů se jedná zejména o tyto zákony:

- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, který vstoupil v účinnost 1. 1. 1992.
- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, který vstoupil v účinnost 1. 1. 1993.
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který vstoupil v účinnost 1. 1. 1996.
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který vstoupil v účinnost 1. 10. 1995.
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, který vstoupil v účinnost 1. 10. 2004.
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, který vstoupil v účinnost 1. 1. 2007.

2.5 Financování sociální politiky v České republice

Podle Tomeše a kol. (2002, s. 89) jsou náklady na sociální politiku dvojího druhu, jednak náklady spojené přímo s poskytováním sociálních dávek a služeb a dále náklady na samotný systém, tedy správní náklady (mzdy, údržba a. p.). Obecně platí, že by správní náklady měly

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

činit pouhý zlomek celkových nákladů na sociální politiku – jedná se o důležitý ukazatel sociální efektivity.

Jak uvádí Krebs, Durdisová, Poláková a Žižková (1997, s. 160), sociální politika v České republice je financována především z daní a to přímých (daň z příjmu fyzických i právnických osob) a nepřímých (z činnosti, spotřeby nebo majetku), mezi přímé daně řadíme i odvody do systému zdravotního a sociálního pojištění. U daní z příjmu se jedná o nejvyšší možnou solidaritu – daňové zatížení roste s rostoucími příjmy, ale dávky ze sociálního systému jsou podstatně nižší. U odvodů na sociální pojištění se jedná především o příspěvky na důchodové pojištění, zde se jedná o tzv. systém „pay as you go“, tedy systém průběžný.

Vyměřovací základy a výši daňových odvodů u daní z příjmů definují § 5 a § 16 Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Vyměřovací základy a výši odvodů do systému sociálního zabezpečení definují § 5 a § 7 Zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Výdaje na sociální politiku v České republice

Jak již bylo uvedeno v kapitole 2.4 Vývoj sociální politiky v České republice od roku 1989, výdaje na sociální politiku jsou rozděleny do třech pilířů.

První pilíř

Podle Arnoldové (2012, s. 10) se první pilíř týká všech občanů České republiky a řeší situace, na které je možné se dopředu připravit a to ve smyslu odkladu části finančních prostředků k řešení budoucích sociálních situací. Jedná se zejména o tyto sociální situace: důchod - starobní, invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí (důchodové dávky), nezaměstnanost (podpora v nezaměstnanosti), dočasná pracovní neschopnost a ošetřování člena rodiny (dávky nemocenské a ošetřovné), mateřství a rodičovství (mateřská dovolená, rodičovský příspěvek). Občan formou pojištění odkládá část finančních prostředků na uvedené sociální situace, které by ze svých příjmů sám nedokázal zajistit. Tyto prostředky spravují správní orgány, stát k nim vytváří právní rámec, podmínky a limity.

Tabulka č. 1 Struktura výdajů pro první pilíř v roce 2013

Druh výdaje	Částka v Kč (v tisících)
- důchody	301 509 578
- invalidní důchody pro invaliditu III. stupně	26 896 085
- invalidní důchody pro invaliditu II. stupně	5 454 952
- invalidní důchody pro invaliditu I. stupně	12 136 797
- vdovské, vdovecké a sirotčí důchody	27 437 581
- nemocenské a ošetřovné	12 878 095
- podpory v nezaměstnanosti	9 650 456

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Druhý pilíř

Tento pilíř je podle Arnoldové (2012, s. 11) považován za pilíř sociální solidarity. Jelikož se netýká všech občanů České republiky, dochází v jeho rámci k přerozdělování prostředků např. mezi občany s vyššími příjmy a občany s nižšími příjmy nebo bezdětnými rodinami a rodinami s dětmi. V tomto pilíři jsou řešeny takové sociální situace, které stát obecně uznává za potřebné, především se jedná o mateřství, výchovu dítěte, péči o zdravotně postiženou osobu, sociálně právní ochrana rodiny a dítěte a sociální prevence v rodinách. Dávky vyplácené v tomto pilíři jsou rozděleny na dávky závislé na příjmu rodiny a na dávky nezávislé na příjmu rodiny, jsou financovány prostřednictvím státního rozpočtu, tedy nejširší sociální solidaritou, přes daně. Tyto dávky se týkají přibližně 60% obyvatel České republiky.

Tabulka č. 2 Struktura výdajů pro druhý pilíř v roce 2013

Druh výdaje	Částka v Kč (v tisících)
- příspěvek na dítě	3 328 900
- příspěvek na péči	19 549 937
- příspěvek na bydlení	7 403 300
- rodičovský příspěvek	24 336 600
- porodné + pohřebné	162 000
- dávky péčovské péče	2 046 300

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

Třetí pilíř

Jak uvádí Arnoldová (2012, s. 11), tento pilíř se týká přibližně 4 % obyvatel České republiky a řeší takové situace, kdy se člověk o sebe nemůže nebo nedokáže postarat, příčinou nejčastěji bývá bezmocnost fyzická nebo duševní, případně jejich kombinace a člověk je v hmotné nouzi. Za hmotnou nouzi se považuje situace, kdy člověk žije pod hranicí životního minima a příjem si nemůže nijak zvýšit, především prací. Jedná se o jedinou sociální situaci, kdy člověk musí skutečně prokázat, že je chudý. Tento pilíř je řešen částečně ze státního rozpočtu, částečně z rozpočtu obcí a částečně nadacemi a charitativními organizacemi.

Tabulka č. 3 Struktura výdajů pro třetí pilíř v roce 2013

Druh výdaje	Částka v Kč (v tisících)
- dávky v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc)	10 509 100
- dávky pro zdravotně postižené	1 908 600
- příspěvek na péči	19 542 800

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

2.6 Možný budoucí vývoj sociální politiky v České republice

Podle Kellera (2009, s. 9) se o smyslu a účelu sociální politiky vedou diskuze téměř od jejího vzniku, její současná podoba byla některými kritiky zpochybňována již od svých počátků – zdroj inflace v 50. letech 20. století, růst nezaměstnanosti v 70. letech 20. století, snižování konkurenceschopnosti zemí v rychle postupující globalizaci ekonomiky v 90. letech 20. století. Jiní odborníci, například Hauser (2007, s. 6), který o současné sociální politice hovoří

jako o pozůstatku poválečných rozchazovacích států blahobytu, které žily na úkor schopných a úspěšných, nebo Francová a Novotný (2008, s. 108), kteří sociální politice vyčítají roztáčení spirály klesajících příspěvků a klesajících dávek, kdy například nezaměstnaným, kteří jsou nuceni přijmout méně kvalifikovanou a méně ohodnocenou práci, jsou nízké příjmy kompenzovány ze systému sociálních dávek. Nicméně, jak dodává Hauser (2007, s. 16), i přes všechny své nedokonalosti a problémy patří sociální stát stále k tomu nejlepšímu, co sociálně-emancipační hnutí dosud v historii vytvořilo.

Současně s kritikou současné podoby sociální politiky lze v odborných textech nalézt různá doporučení a návrhy na její modernizaci, případně transformaci. Podle Francové a Novotného (2008, s. 110) by mělo jít o větší zapojení samotných občanů do řešení stávajících, ale hlavně budoucích sociálních situací a zároveň v požadavku na snížení objemu nároků občanů na sociální zajištění. Jednu z cest lze spatřit v doporučení Evropské rady ve zrychlení tempa zvyšování zákonného věku odchodu do důchodu a odstranění veřejné podpory předčasných odchodů do důchodu, jak uvádí Bakalová, Boháček a Mních (2015, s. 8), nebo v návrhu Kellera (in Francová, Novotný, 2008, s. 111) na snižování vedlejších mzdových nákladů, především povinného pojištění pracovníků, ovšem za pravděpodobně nejrevolučnější způsob úplné transformace sociální politiky lze považovat tzv. základní nepodmíněný příjem jako náhradu všech podmíněných sociálních dávek, jak uvádí Raventos (2014, s. 137).

Základní nepodmíněný příjem

Raventós (2014, s. 28) charakterizuje základní nepodmíněný příjem je takový příjem, který stát vyplácí každému rezidentovi a to i v případě, pokud nechce vykonávat placenou práci, zároveň se nebere v potaz, zda jde o člověka bohatého nebo chudého, tedy bez ohledu na jeho případné další příjmy. A jak autor dále dodává, že základní nepodmíněný příjem představuje jedno z možných řešení chudoby a nezaměstnanosti, představuje jakousi základnu, na kterou může člověk (ale nemusí) nastavovat další příjmy, v případě ztráty zaměstnání nejsou lidé ohroženi dluhy.

Jak Raventós (2014, s. 31) dále uvádí, v současné době je dávka na bázi základního nepodmíněného příjmu vyplácena občanům státu Aljaška a to již od roku 1982, v červnu 2016 proběhne ve Švýcarsku referendum o zavedení základního nepodmíněného příjmu a další zemí, která o zavedení základního nepodmíněného příjmu uvažuje, je Finsko (iDnes.cz [online] 2016 [cit. 2016-01-28]).

Zvýšení věku odchodu do důchodu a odstranění veřejné podpory předčasných odchodů do důchodu

Bakalová, Boháček a Mních (2015, s. 13) ve své studii uvádí, že věk odchodu do řádného starobního důchodu občanů České republiky je ve srovnání s ostatními zeměmi Evropské unie odlišný, což potvrzuje i právní stav platný v Evropské unii k 1. 1. 2014. Na základě údajů uvedených ve srovnávacích tabulkách EUROSTATu (EUROSTAT, 2014) lze konstatovat i rozdílné podmínky pro odchod do předčasného starobního důchodu, kdy Dánsko, Finsko, Irsko, Nizozemsko a Švédsko odchod do předčasného starobního důchodu neumožňují, Velká Británie neumožňuje při odchodu do předčasného starobního důchodu čerpat jakýkoliv státem vyplácený důchod, ostatní země EU odchody do předčasného starobního důchodu umožňují,

ve většině případů záleží na roku narození a počtu let, kdy byl příslušný žadatel účasten systému důchodového nebo sociálního pojištění. Bakalová, Boháček a Műnich (2015, s. 13) dále dodávají, že zejména ženy v České republice odcházejí do starobního důchodu velmi brzy, v roce 2011 byl průměrný skutečný věk odchodu do důchodu u žen 56,1 let, a to hlavně díky legislativě umožňující ženám předčasný odchod do důchodu v závislosti na počtu vychovaných dětí. Muži odcházejí do důchodu ve stejném věku jako muži v jižní a západní Evropě, v roce 2011 byl průměrný skutečný věk odchodu do důchodu u mužů 59,4 let. A jak autoři dále dodávají, za posledních 15 let lze v České republice pozorovat trend růstu počtu obyvatel odcházejících do starobního důchodu, kdy počet těch, kteří odcházejí do předčasného starobního důchodu, roste rychleji, v roce 2013 odešlo do předčasného starobního důchodu přibližně 15 tisíc mužů a přibližně 13 tisíc žen, což představuje u každého pohlaví přibližně třetinu z celkového počtu nově přiznaných starobních důchodů.

Snížení odvodů zaměstnavatelů na pojistné zaměstnanců

22.2.2011 zveřejnilo Ministerstvo práce a sociálních věcí na svých internetových stránkách tiskovou zprávu k tzv. Důchodové reformě (MPSV, 2011), kdy jedním z navrhovaných řešení je i snížení vedlejších nákladů na práci formou snížení odvodů zaměstnavatelů o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%. Podle Duška a Janského (2011, s. 2, 3) by snížením pojistného mohlo dojít ke snížení nákladů pro firmy a ke zvýšení čisté mzdy pro zaměstnance, což by pravděpodobně vedlo ke zvýšení nabídky práce (domácnosti), zároveň by ale došlo ke snížení tzv. superhrubé mzdy¹ a tím pádem ke snížení příjmů do státního rozpočtu poklesem objemu odvedené daně z příjmu. Nicméně, jak autoři dále uvádějí, nižší sazby přímých daní by mohly vést například k nižším daňovým únikům a k méně intenzivnímu využívání daňových odpočtů.

2.7 Metodika zpracování bakalářské práce

Tato část bakalářské práce se bude zabývat způsobem zpracování praktické části bakalářské práce, tedy metodologií. Nejprve se zaměří na definování hlavního cíle praktické části a cílů dílčích, následně bude popsána metoda zkoumání a postupy, které byly pro zpracování praktické části bakalářské práce použity. Praktická část seminární práce je z důvodu přehlednosti rozdělena do čtyř samostatných kapitol (variant) a z důvodu dostupnosti kompletních dat zpracovává a používá údaje z roku 2013.

Hlavním řešeným problémem v bakalářské práci je zjistit, zda existuje v České republice prostor pro snížení odvodů zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% a z toho plynoucí změnu celkových odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění ve výši 23,8%, namísto stávajících 25%, s ohledem na příjmy a výdaje státního rozpočtu, respektive rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí. Bakalářská práce má základ jednak v návrhu Ministerstva práce a sociálních věcí k tzv. Důchodové reformě z roku 2011, kdy jedním z návrhů bylo snížení dalších nákladů práce zrušením příspěvku zaměstnavatelů na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% a dále v analýze

---

¹ Základ daně z příjmu ze závislé činnosti – hrubý příjem navýšený o povinné pojistné na sociální pojištění a na veřejné zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem, celková výše odvodů je 34% z hrubého příjmu

Odboru analýz a informací Úřadu vlády České republiky, která naopak snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění nedoporučuje vůbec a to s ohledem na stále rostoucí deficit důchodového účtu.

Pro nalezení odpovědi na hlavní řešený problém byly zvoleny dílčí cíle bakalářské práce, a sice modelace čtyř variant případných dalších příjmů do státního rozpočtu, tedy odstranění nelegální práce, obsazení volných pracovních míst (Varianta 1), vyplácení tzv. základního nepodmíněného příjmu (Varianta 2), aplikace výsledků studie zabývající se změnami výše daní a odvodů na sociální pojištění v České republice (Varianta 3) a aplikace výsledků studie zabývající se věkem odchodu do důchodu v České republice (Varianta 4), dále shrnutí a diskuse výsledků jednotlivých modelových variant a následné konstatování možnosti či nemožnosti snížit odvody zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění.

Pro zpracování praktické části bakalářské práce bylo nejdříve použito analýzy dokumentů, jelikož podle Hendla (2005, s. 132) se tato metoda se jeví jako vhodná jak pro kvalitativní, tak i pro kvantitativní výzkum, výhodou této metody je skutečnost, že získaná data jsou chráněna proti zkreslení a chybám, které mohou při výzkumech formou rozhovorů, měření či pozorování vzniknout, výzkum není ovlivněn osobou výzkumníka, ten ovlivňuje pouze samotný výběr dokumentů, a jak dodává Mioviský (2009, s. 99), dokumenty nepodléhají času. Pro účely bakalářské práce byly analyzovány veřejně dostupné dokumenty poskytované Ministerstvem práce a sociálních věcí, Českou správou sociálního zabezpečení, Českým statistickým úřadem, EUROSTATem a Ministerstvem financí, dále byly konstatovány odpovědi na dotazy od Státního úřadu inspekce práce a České správy sociálního zabezpečení, a dále byly konstatovány příslušné zákonné normy. Jelikož se jedná se o úřední dokumenty a statistická data, lze očekávat jejich pravdivost a nezkreslenost.

V další fázi praktické části bakalářské práce pak byla použita metoda modelace možných variant dalších příjmů do státního rozpočtu. Ačkoliv byly u každé modelové varianty analyzovány jiné dokumenty a byla použita poněkud jiná modelace, jsou ve všech čtyřech modelových variantách vedle analýzy dat použity především metody kvantitativního výzkumu - základní matematické výpočty, tedy sčítání, násobení, průměrování, určení procentuálních podílů a v závěru některých modelových variant je následně použita komparace zjištěných dat s daty získanými analýzou.

Ve variantě 1 byl v prvním kroku vypočten průměrný příjem, který vychází z průměrné mzdy a průměrného platu, pro jednotlivé profese zastoupené na pracovním trhu, dále bylo vypočteno procentuální zastoupení jednotlivých profesí na pracovním trhu a z toho plynoucí počet zaměstnanců v jednotlivých profesích. Na základě zjištěných dat byl zjištěný počet nelegálních zaměstnanců procentuelně rozdělen do jednotlivých profesí, čímž byl zároveň určen průměrný měsíční příjem a pomocí následných matematických výpočtů byly určeny roční hrubé příjmy a z nich plynoucí zákonné odvody. Ve variantě obsazení volných pracovních míst byla volná pracovní místa podle procentuálního zastoupení rozdělena do jednotlivých profesí, byl určen průměrný měsíční příjem a opět pomocí matematických výpočtů došlo k určení ročních hrubých příjmů a z nich plynoucích zákonných odvodů. V dalším kroku byla pomocí výpočtu pravděpodobné výše podpory v nezaměstnanosti určena úspora státního rozpočtu obsazením volných pracovních míst.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Varianta 2 vychází z aplikace modelu výplaty základního nepodmíněného příjmu, v prvním kroku bylo s ohledem na výši výplaty nejdříve nutné rozdělit obyvatele České republiky na věkové skupiny 0 – 15 let, 16 – 18 let a 18 let a více, následně byla vypočtena celková roční suma vyplaceného základního nepodmíněného příjmu. Použity byly dvě varianty základního nepodmíněného příjmu – ve výši minimální mzdy platné k 31. 12. 2013 a dále v její poloviční výši. V závěru byla provedena komparace celkové vyplacené částky na základní nepodmíněný příjem, ve výši minimální mzdy platné k 31. 12. 2013 a v poloviční výši, a potenciálních dalších příjmů do státního rozpočtu ve formě daně z příjmu fyzických osob a zákonných odvodů na sociální pojištění při předpokladu snížené výše odvodů zaměstnavatelů.

Varianta 3 vychází z aplikace výpočtu navýšení hrubé mzdy při snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění. Nejdříve bylo vypočteno navýšení hrubých příjmů a následně byly vypočteny odvody na sociální pojištění zaměstnavatelů a zaměstnanců a odvody na dani z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti. V závěru byla provedena komparace celkových pravděpodobných příjmů do státního rozpočtu ve formě daně z příjmu fyzických osob a ve formě zákonných odvodů na sociální pojištění, při stavu platném k 31. 12. 2013, a potenciálních dalších příjmů státního rozpočtu ve formě daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a ve formě zákonných odvodů na sociální pojištění při předpokladu navýšení hrubých příjmů a snížené výše odvodů zaměstnavatelů.

Varianta 4 vychází z aplikace výsledků studie komparace věku odchodu do starobního důchodu. V prvním kroku byly vypočteny potenciální možné úspory důchodového systému ČR a to při předpokladu změny podmínek pro odchod do předčasného starobního důchodu a při předpokladu odchodu do starobního důchodu nejdříve ve věku 65 let. U každého z předpokladů byla použita hodnota průměrného důchodu (předčasného, starobního) a touto částkou byly násobeny počty osob, kterých se předpoklady dotkly. Tato modelová varianta jako jediná nezjišťuje další možné příjmy státního rozpočtu ve formě daně z příjmu fyzických osob a ve formě zákonných odvodů na sociální pojištění, identifikuje možné úspory státního rozpočtu, respektive MPSV.

Následně byla provedena komparace všech dalších potenciálních příjmů z jednotlivých modelových variant a částky, která představuje odvod zaměstnavatelů na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%. Výsledky této komparace byly v závěru praktické části bakalářské práce diskutovány, čímž došlo k vyvození závěrů k výchozím předpokladům.

3 Praktická část

V úvodu praktické části bakalářské práce je nutné nejdříve popsat současný, tedy výchozí, stav, který bude sloužit pro výpočet možných variant navýšení příjmů do státního rozpočtu v souvislosti s navrhovaným snížením odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% a z toho plynoucí změnu celkových odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění ve výši 23,8%, namísto stávajících 25%. Prvním předpokladem pro toto zkoumání je jeden z návrhů tehdejšího ministra práce a sociálních věcí Jaroslava Drábka z roku 2011, ktzv. Důchodové reformě, na snížení vedlejších nákladů na práci formou zrušení odvodu zaměstnavatelů na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%. Druhým předpokladem je analýza Odboru analýz a informací Úřadu vlády České republiky, která naopak snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění nedoporučuje vůbec a to z důvodu dlouhodobého nepříznivého stavu důchodového účtu. Jedná se o očekávaný vývoj do roku 2065 z pohledu stárnutí populace, data o počtu zaměstnaných a nezaměstnaných k 31. 12. 2013, data o počtu nelegálních zaměstnanců, dostupná data (analýzy, odhady, simulace) přímo související s již zveřejněnými návrhy na snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění a to jednak v souvislosti se zmiňovaným návrhem MPSV vtzv. Daňové reformě z roku 2011, v souvislosti se zmiňovanou analýzou Úřadu vlády České republiky a v souvislosti s hojně diskutovanou cenou práce v České republice.

Očekávaný vývoj v České republice z pohledu stárnutí populace

Podle Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí pro období let 2013 – 2017, zveřejněného Radou vlády pro seniory a stárnutí populace na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV, 2015), bude v budoucnu zachována nízká úroveň plodnosti (1,5 – 1,8 dítěte na jednu ženu), čímž dojde k výrazné změně podílu osob v produktivním věku a osob v postproduktivním věku z hodnoty 4,6 produktivních osob na 1 osobu v postproduktivním věku v roce 2010 až na 1,7 osob v produktivním věku na 1 osobu v postproduktivním věku v roce 2065.

Zaměstnanost a nezaměstnanost v České republice

Podle údajů zveřejněných společností Trexima v Informačním systému o průměrném výdělku (ISPV, 2015), jehož gestorem je MPSV, bylo v České republice k 31. 12. 2013 celkem 3 484 600 zaměstnanců. V evidencích úřadů práce napříč celou republikou bylo k 31. 12. 2013 evidováno celkem 596 800 nezaměstnaných a celkem 35 200 volných pracovních míst.

Nelegální zaměstnanci v České republice

Na základě odpovědi Státního úřadu inspekce práce bylo konstatováno, že při provedených kontrolách v ČR v roce 2013 bylo odhaleno celkem 3 170 nelegálně pracujících, z toho 196 pracujících v tzv. švarcsystému².

Cena práce v České republice

²Švarcsystém – model, kdy osoby samostatně výdělečně činné (živnostníci) vykonávají činnosti v režimu závislé práce, nepoživají výhod závislé práce a odměňování je řešeno mimo zákoník práce

Podle statistických údajů EUROSTATu³ (EUROSTAT, 2014) dosahovaly v roce 2013 celkové náklady na jednu hodinu práce v České republice 10,30 EUR (Kč 282,50)⁴, kdy 7,50 EUR tvoří náklady na mzdy a platy a 2,80 EUR tvoří ostatní náklady, v tomto případě náklady na sociální zabezpečení hrazené zaměstnavatelem, nezahrnují tedy náklady na zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem a to z důvodu rozdílných přístupů v jednotlivých zemích Evropské unie. Při srovnání České republiky s ostatními zeměmi EU ve výši celkových nákladů na jednu hodinu práce, zaujímala v roce 2013 Česká republika 19. místo, stejné místo zaujímala Česká republika v nákladech na mzdy a platy a v ostatních nákladech zaujímala Česká republika 16. místo. Z toho vyplývá, že celkové náklady na jednu hodinu práce v České republice nepatřily mezi ostatními zeměmi EU k nejvyšším, což ale na druhou stranu vyvrací umístění České republiky v rámci zemí OECD ohledně sociálních odvodů – zde se Česká republika nachází na 4. místě (Pícl, Franče, Paulus, Štípek, Černý, 2014, s.5).

Snížení odvodů zaměstnavatelů na sociální pojištění – dostupná data

Podle Pícla, Frančeho, Pauluse, Štípka a Černého (2014, s. 8) by jednocentní snížení odvodů na sociální pojištění za zaměstnavatele v roce 2013 znamenalo výpadek prostředků veřejných rozpočtů ve výši zhruba 2,7 mld. korun. Naproti tomu, podle Duška a Janského (2011, s. 13) by za předpokladu sjednocení daně z přidané hodnoty na 19% (přínos do státního rozpočtu 47 mld. korun na DPH + 2 mld. korun na ostatních nákladech) znamenalo snížení pojistného zaměstnavatelů na sociální pojištění o 4,4% (snížení příjmů státního rozpočtu o 19 mld. korun) rozpočtovou neutralitu.

3.1 Varianta 1 – odstranění nelegálního zaměstnávání a obsazení volných evidovaných pracovních míst

Varianta 1 je postavena na dvou předpokladech:

První předpoklad - došlo by zcela k odstranění nelegálního zaměstnávání;

Druhý předpoklad - došlo by k obsazení veškerých volných pracovních míst, která byla evidována úřady práce v celé ČR k 31. 12. 2013.

Pro oba předpoklady je nutné nejdříve identifikovat procentuální zastoupení zaměstnanců v jednotlivých profesích dle Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE na celkovém počtu zaměstnaných osob a průměrný hrubý příjem těchto jednotlivých profesí. K určení procentuálního zastoupení zaměstnanců v jednotlivých profesích budou využity údaje z oficiálních internetových stránek Informačního systému o průměrném výdělků (ISPV, 2014), veškerá výchozí data o zaměstnanosti v ČR k 31. 12. 2013 jsou pak pro větší přehlednost umístěna v Tabulce č. 4 Výchozí data o zaměstnanosti v ČR k 31. 12. 2013.

³ Údaje byly zjišťovány u podniků s 10 a více zaměstnanci

⁴ Kurz vyhlášený Českou národní bankou k 31.12.2013

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabulka č. 4 Výchozí data o zaměstnanosti v ČR k 31. 12. 2013

Profese	Počet zaměstnanců (v tis.)	Podíl na celku	Průměrný hrubý příjem (v Kč) ⁵
Zemědělství, lesnictví, rybnářství	91,8	2,63 %	20 556
Těžba a dobývání	30,7	0,88 %	30 076
Zpracovatelský průmysl	976,1	28,01 %	22 698
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	28,2	0,81 %	36 397
Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	48,3	1,39 %	20 939
Stavebnictví	200,0	5,74 %	20 956
Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel	455,3	13,07 %	19 158
Doprava a skladování	226,6	6,50 %	23 113
Ubytování, stravování a pohostinství	99,8	2,86 %	14 017
Informační a komunikační činnost	92,2	2,65 %	34 865
Peněžnictví a pojišťovnictví	67,3	1,93 %	36 133
Činnosti v oblasti nemovitostí	39,9	1,15 %	21 311
Profesní, vědecké a technické činnosti	141,5	4,06 %	28 546
Administrativní a podpůrné činnosti	140,6	4,03 %	16 557
Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	267,9	7,69 %	28 088
Vzdělávání	240,9	6,91 %	26 479
Zdravotní a sociální péče	252,3	7,24 %	22 109
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	46,3	1,33 %	19 560
Ostatní činnosti	38,9	1,12 %	17.964
CELKEM	3 484,6	100%	

Zdroj: ISPV, zpracování vlastní

3.1.1 Odstranění nelegálního zaměstnávání

Jak již bylo zmíněno v úvodu praktické části bakalářské práce, z odpovědi Státního úřadu inspekce práce, která je součástí Příloh, vyplynulo, že při provedených kontrolách v ČR v roce 2013 bylo odhaleno celkem 3 170 nelegálně pracujících, z toho 196 pracujících v tzv. švarcsystému. S výjimkou pracujících v tzv. švarcsystému se tedy jedná o osoby, které pobírají neoficiální příjem, ze kterého neodvádí ani zákonné pojistné na sociální a zdravotní pojištění a ani daň z příjmu, zároveň o zákonné pojistné krátí stát i zaměstnavatelé těchto osob. Naplnění předpokladu úplného odstranění nelegálního zaměstnávání představuje zaměstnání všech těchto odhalených nelegálních pracujících. Jelikož SÚIP nekonkretizoval profese, kde byla nelegální práce odhalena, budou tito nelegální zaměstnanci pro účely bakalářské práce rozděleni do všech klasifikovaných profesí (Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE) a to podle identifikovaného procentuálního podílu na celkovém počtu zaměstnaných občanů ČR k 31. 12. 2013 tak, jak je uvedeno v Tabulce č. 4 Výchozí data o

⁵Průměrný hrubý příjem představuje průměr obou sfér odměňování – mzdové a platové.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

zaměstnanosti v ČR k 31. 12. 2013. Následně byl pro účely zjištění dalších možných příjmů do systému sociálního pojištění vypočítán celkový hrubý příjem těchto nově legalizovaných zaměstnanců za jeden kalendářní rok.

Pro výpočet celkového potenciálního hrubého příjmu nově legalizovaných zaměstnanců bylo nejdříve nutné určit, kolik zaměstnanců z celkově odhalených nelegálních zaměstnanců bude přiřazeno do jednotlivých klasifikovaných profesí. K tomu byly použity procentuální podíly jednotlivých profesí na celkovém počtu zaměstnanců z Tabulky č. 4 Výchozí data o zaměstnanosti v ČR k 31. 12. 2013. Poměrné rozdělení nelegálních zaměstnanců podle jednotlivých profesí ekonomických činností CZ-NACE je uvedeno v Tabulce č. 14 Rozdělení nelegálních zaměstnanců do jednotlivých profesí, která je součástí Příloh. Následně byl průměrný hrubý příjem v každé jednotlivé profesi vynásoben určeným počtem nelegálních zaměstnanců pro každou jednotlivou profesi, součtem byl zjištěn hrubý příjem za jeden kalendářní měsíc, tato suma byla následně vynásobena dvanácti, tím byl zjištěn hrubý příjem za celý kalendářní rok.

Celkový potenciální hrubý příjem nově legalizovaných zaměstnanců by za rok 2013 činil částku 878 811,2 tisíc Kč.

Celkový potenciální odvod zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění by z příjmů přepočtených zlegalizovaných zaměstnanců za rok 2013 činil částku 209 157,1 tisíc Kč při nové sazbě odvodů ve výši 23,8%, v souladu s výchozím předpokladem snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2%.

Celkový potenciální odvod zaměstnanců do systému sociálního pojištění za rok 2013 by z příjmů přepočtených zlegalizovaných zaměstnanců činil částku 57 122,7 tisíc Kč.

Celkový potenciální odvod zaměstnanců na dani z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti by z příjmů přepočtených zlegalizovaných zaměstnanců činil částku maximálně 175 059,2 tisíc Kč (maximálně 78 742,8 tisíc Kč v případě uplatnění základní daňové slevy na poplatníka) při nové sazbě odvodů ve výši 23,8%, v souladu s výchozím předpokladem snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2%.

Jak již bylo zmíněno v textu výše, dle odpovědi SÚIP bylo z celkového počtu 3170 nelegálně pracujících 196 pracujících v režimu tzv. švarcsystému, tedy OSVČ pracující v režimu závislé práce. Pro účely bakalářské práce bude použit předpoklad, že všech 196 pracujících v režimu tzv. švarcsystému odvádělo na sociální pojištění povinnou minimální zálohu pro OSVČ ve výši Kč 1 836,00 měsíčně v období leden až březen a ve výši Kč 1.890,00 měsíčně v období duben až prosinec⁶ a v režimu tzv. švarcsystému odpracovali celý kalendářní rok, tedy 12 měsíců.

---

⁶ Vyměřovací základ pro určení výše zálohy na sociální pojištění pro OSVČ se vyčísluje podle daňového základu uvedeného v Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ a záloha v této určené výši je hrazena až do kalendářního měsíce, který předchází kalendářnímu měsíci, ve kterém bude nebo by měl být podán Přehled o příjmech a výdajích OSVČ v dalším kalendářním roce. Povinnost podat daňové přiznání má OSVČ nejpozději do 31.3. kalendářního roku, Přehled o příjmech a výdajích OSVČ musí být na příslušnou pobočku správy sociálního zabezpečení podán nejpozději do 8 dnů ode dne podání daňového přiznání.

Postup výpočtu pro zjištění celkového předpokládaného odvodu do systému sociálního pojištění byl následující: nejdříve byl vypočítán celkový roční odvod OSVČ a tento byl následně vynásoben počtem odhalených zaměstnanců v režimu tzv. švarcsystému. Celkový předpokládaný odvod osob pracujících v tzv. švarcsystému by za této podmínky do systému sociálního pojištění v roce 2013 přinesl 4 413,5 tisíc Kč.

3.1.2 Volná pracovní místa

Na základě dat zveřejněných v Analýze vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2013, kterou na svých oficiálních internetových stránkách zveřejnilo MPSV (MPSV, 2014), evidovaly úřady práce po celé České republice k 31. 12. 2013 celkem 596 800 nezaměstnaných a celkem 35 200 volných pracovních míst. Z tohoto celkového počtu bylo 34,5% volných pracovních míst (nejvíce) v pojišťovnictví, financích, všeobecné administrativě a obchodě, následovaly profese kovář, nástrojař, řidič autobusu, tramvaje a nákladního automobilu, slévač, svářeč, montér a opravář elektrického zařízení a obsluha pojízdných zařízení (vysokozdvížené vozíky a manipulační vozíky), kde bylo 30,5% volných pracovních míst, profese pracovník v osobních službách a gastronomii, prodavač, ochrana a ostraha a provozovatel maloobchodních provozoven, kde bylo 19% volných pracovních míst a na posledním místě byly profese pracovník s odpady, skladník, uklízeč, výrobní dělník, pracovník v těžbě a pracovník ve stavebnictví, kde bylo pouze 16% volných pracovních míst.

Volná pracovní místa uvedená v Analýze vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti jsou klasifikována podle Klasifikace pracovních míst CZ-ISCO, tedy klasifikace, která je s ohledem na svou podstatu, tedy konkretizaci druhu vykonávané práce pomocí pracovních míst a požadovaných dovedností, vhodnější a má vyšší vypovídací a určující hodnotu.

Aby bylo možné určit potenciální příjmy do systému sociálního pojištění obsazením těchto volných pracovních míst, bylo nutné, stejně jako v případě nelegálních zaměstnanců, určit procentuální podíl jednotlivých volných pracovních míst na celku. Vzhledem k tomu, že pracovní místa jsou v Klasifikaci CZ-ISCO rozdělena do 9 tříd, kterým odpovídají i skupiny sloučených a procentuálně vyjádřených volných pracovních míst, byly nejdříve určeny podíly volných pracovních míst v jednotlivých třídách, případně skupinách tříd, a následně určeny počty pracovníků v jednotlivých profesích. K tomu již bylo nutné použít údaje z Tabulky č. 4 Výchozí data o zaměstnanosti v ČR k 31. 12. 2013, protože jiným způsobem, než kombinací obou používaných klasifikací práce v České republice, nebylo možné volná pracovní místa rozdělit mezi určené profese.

Následně byl pomocí průměrných příjmů pro jednotlivé profese vypočten potenciální roční hrubý příjem všech zaměstnanců a z tohoto byly následně vypočteny potenciální příjmy do systému sociálního pojištění. Při výpočtu byl průměrný hrubý příjem v každé jednotlivé profesi vynásoben určeným počtem „nových zaměstnanců“ pro každou jednotlivou profesi, součtem byl zjištěn hrubý příjem za jeden kalendářní měsíc, tato suma byla následně vynásobena dvanácti, tím byl zjištěn hrubý příjem za celý kalendářní rok.

Celkový potenciální roční hrubý příjem všech zaměstnanců, při splnění podmínky obsazení všech volných pracovních míst, by v roce 2013 činil částku 8 252 476,3 tisíc Kč, jak vyplývá z Tabulky č. 15 Volná pracovní místa podle profesí Klasifikace CZ-ISCO, která je součástí

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Příloh a která zároveň obsahuje konkrétní údaje k jednotlivým profesím, tedy přepočtené stavby zaměstnanců a měsíční hrubé příjmy.

Při splnění předpokladu obsazení všech evidovaných volných pracovních míst by potenciální odvod zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění za rok 2013 činil částku Kč 1 964 089,4 tisíc Kč při nové sazbě odvodů ve výši 23,8%, v souladu s výchozím předpokladem snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2%.

Při splnění předpokladu obsazení všech evidovaných volných pracovních míst by potenciální odvod zaměstnanců do systému sociálního pojištění v roce 2013 činil částku 536 411 tisíc Kč.

Při splnění předpokladu obsazení všech evidovaných volných pracovních míst by potenciální příjem státního rozpočtu na dani z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti činil maximálně částku 1 643 893,3 tisíc Kč (maximálně 769 525,3 tisíc Kč v případě uplatnění základní daňové slevy na poplatníka v souladu s výchozím předpokladem snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2%.

Úspory na podporách v nezaměstnanosti

Za předpokladu obsazení všech evidovaných 35 200 volných pracovních míst nezaměstnanými by samozřejmě následovala úspora ve vyplácení podpor v nezaměstnanosti.

Pro účely bakalářské práce je u všech nezaměstnaných následující výchozí situace: pobírání podpory v nezaměstnanosti po dobu delší než čtyři měsíce, je jim tedy vyplácena podpora ve výši 45% čisté mzdy, pro účely výpočtu čisté mzdy a následné výše podpory v nezaměstnanosti se nepředpokládá daňové zvýhodnění na děti, pracovní poměr s nimi ukončil zaměstnavatel (podpora v nezaměstnanosti není krácena) a není jim více než 50 let.

Pro potenciální úsporu na podporách v nezaměstnanosti bylo nejdříve nutné vypočítat čistou mzdu u nově obsazených profesí⁷, z této čisté mzdy byla následně vypočtena podpora v nezaměstnanosti (při dodržení shora uvedených podmínek, tedy 45% z čisté mzdy). V Tabulce č. 17 Předpokládaná výše podpory v nezaměstnanosti, která je součástí Příloh, jsou provedené výpočty uvedeny pro jednotlivé nově obsazené profese. V Tabulce č. 18 Ušetřené prostředky z nevyplacených podpor v nezaměstnanosti, která je také součástí Příloh, jsou následně uvedeny výpočty úspor pro jednotlivé nově obsazené profese.

Při splnění předpokladu obsazení všech volných pracovních míst, která byla úřady práce v ČR evidována k 31. 12. 2013, by potenciální úspora na vyplácených podporách v nezaměstnanosti v roce 2013 činila celkovou částku 245 340,7 tisíc Kč.

Při součtu veškerých dalších potenciálních příjmů a připočtení potenciální úspory tak, jak je uvedeno v předchozím textu, získáme částku 4 831 073,4 tisíc Kč, kdy je nutné od této částky odečíst předpokládané odvody zaměstnanců pracujících v tzv. švarcsystému v částce 4 413,5

⁷ Hrubá mzda (HM) x 1,34 = superhrubá mzda (SHM) → SHM zaokrouhlena na celá sta směrem nahoru → daňový základ pro výpočet zálohy na daň z příjmu → výsledná záloha na daň z příjmu je snížena o základní slevu na poplatníka → HM x 11% (součet odvodů zaměstnance do systému zdravotního a sociálního pojištění) → od HM je odečtena záloha na daň z příjmu (po odečtení základní slevy na poplatníka), dále jsou odečteny odvody zaměstnance do systému zdravotního a sociálního pojištění) = čistá mzda zaměstnance

tisíc Kč. Celkové příjmy státního rozpočtu by se tedy v roce 2013 zvýšily o potenciální další příjmy v částce 4 826 659,8 tisíc Kč ve formě daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a ve formě zákonných odvodů na sociální pojištění.

3.2 Varianta 2 - základní nepodmíněný příjem

V roce 2005 zveřejnila skupina španělských ekonomů ve složení Jordi Arcarons, Álex Boso, José Antonio Noguera a Daniel Raventós výsledky studie týkající se financování základního nepodmíněného příjmu v části Španělska, v Katalánsku (Raventós, 2014, s. 170). Model financování byl autory studie nastaven takto:

- každý občan, který má na území Katalánska trvalý pobyt, je příjemcem základního nepodmíněného příjmu;
- model zahrnuje daňové příjmy a sociální výdaje;
- navrhovaný základní příjem nahrazuje jakoukoliv jinou veřejnou peněžitou dávkou, jež je menší než základní nepodmíněný příjem, pokud je ale veřejná peněžité dávkou vyšší, je vyplácen základní nepodmíněný příjem ve výši této veřejné peněžité dávky;
- výše základního nepodmíněného příjmu se liší podle věku;
- základní nepodmíněný příjem je ve výši minimální mzdy v roce 2003;
- na všechny příjmy obyvatel se uplatňuje tatáž sazba daně z příjmu fyzických osob;
- jakékoliv daňové odpočty, daňové úlevy nebo zproštění daňové povinnosti již není nadále možné;
- základní nepodmíněný příjem není zatížen žádnou daní z příjmu fyzických osob, jakýkoliv dodatečný příjem však podléhá zdanění, a to počínaje prvním eurem.

Jak Raventós dále dodává (2014, s. 172), podle autorů studie je tento model s ohledem na postupné přibližování sociálních a daňových systémů v zemích Evropské unie aplikovatelný, za použití modifikací pro konkrétní zemi, i v jiných zemích Evropské unie.

3.2.1 Základní nepodmíněný příjem v podmínkách České republiky

Výchozí stav v České republice k 31. 12. 2013

Výchozí stav, tedy veškerá potřebná data, která budou sloužit pro výpočet efektivnosti základního nepodmíněného příjmu, jsou pro lepší přehlednost umístěna do tabulek, Tabulka č. 5 Výchozí stav v ČR k 31.12.2013 pro účely základního nepodmíněného příjmu konstatuje celkový počet a věkové rozložení obyvatel České republiky, Tabulka č. 6 Měsíční dávky státní sociální podpory a hmotné nouze, dávky testované příjmem žadatele, konstatuje měsíční vyplácené dávky státní sociální podpory a hmotné nouze, jak mohou být občany České republiky čerpány při splnění zákonných podmínek v tzv. 2. a 3. pilíři, Tabulka č. 7 Jednorázové dávky státní sociální podpory, dávky testované příjmem žadatele, konstatuje jednorázově vyplácené dávky, jak mohou být občany České republiky čerpány při splnění zákonných podmínek, Tabulka č. 8 Měsíční slevy na dani z příjmu fyzických osob, která konstatuje možnosti měsíčních snížení odvodu daně z příjmu fyzických osob při splnění zákonných podmínek a Tabulka č. 9 Roční slevy na dani a Roční daňová zvýhodnění, která

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

konstatuje možnosti snížení celkového ročního odvodu daně z příjmu fyzických osob při splnění zákonných podmínek.

Tabulka č. 5 Výchozí stav v ČR k 31. 12. 2013 pro účely základního nepodmíněného příjmu

Celkový počet obyvatel	10 512 000
Počet obyvatel ve věku 18 let a více	8 563 710
Počet obyvatel ve věku 16 – 18 let	280 444
Počet obyvatel ve věku 0 – 15 let	1 667 846
Výše minimální mzdy (v Kč)	8 500
50% minimální mzdy (v Kč)	4 250
33,5% minimální mzdy (v Kč)	2 850

Zdroj: ČSÚ, zpracování vlastní

Tabulka č. 6 Měsíční dávky státní sociální podpory a hmotné nouze, dávky testované příjmem žadatele

Druh dávky	Výše dávky (v Kč)
Přídavek na dítě ve věku 0 - 6 let (v Kč)	500
Přídavek na dítě ve věku 6 – 15 let (v Kč)	610
Přídavek na dítě ve věku 15 – 26 let (v Kč)	700
Rodičovský příspěvek minimální (v Kč)	50
Rodičovský příspěvek maximální (v Kč)	11 500
Příspěvek na bydlení (v Kč)	výše není určena
Příspěvek na živobytí maximální (v Kč)	3 410
Doplatek na bydlení (v Kč)	výše není určena

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

Tabulka č. 7 Jednorázové dávky státní sociální podpory, dávky testované příjmem žadatele

Druh dávky	Výše dávky (v Kč)
Porodné (v Kč)	13 000 pouze na první dítě
Pohřebné (v Kč)	5 000

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

Tabulka č. 8 Měsíční slevy na dani z příjmu fyzických osob

Druh slevy	Výše slevy (v Kč)
Sazba daně z příjmu fyzických osob	15%
Solidární zvýšení daně z příjmu fyzických osob	7%
Základní sleva na poplatníka (v Kč)	2 070
Základní sleva na invaliditu I. a II. stupně (v Kč)	210
Základní sleva na invaliditu III. stupně (v Kč)	420
Sleva na studenta (v Kč)	335
Daňové zvýhodnění na vyživované dítě (v Kč)	1 117

Zdroj: Zákon 586/1992 Sb., o dani z příjmu, zpracování vlastní

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabulka č. 9 Roční slevy na dani a Roční daňová zvýhodnění

Druh slevy	Výše slevy (v Kč)
Základní sleva na manžela / manželku (v Kč)	24 840
Poskytnuté bezúplatné plnění	maximálně 15% základu daně z příjmu FO
Zaplacené úroky z úvěru ze stavebního spoření nebo z hypotéčního úvěru (v Kč)	maximálně 300 000
Příspěvek na penzijní připojištění (v Kč)	maximálně 12 000
Příspěvek na doplňkové penzijní spoření (v Kč)	maximálně 12 000
Příspěvek na soukromé životní pojištění (v Kč)	maximálně 12 000
Zaplacené příspěvky odborové organizaci (v Kč)	maximálně 3 000
Úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání (v Kč)	maximálně 10 000
Úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání u osoby se zdravotním postižením (v Kč)	maximálně 13 000
Úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání u osoby s těžším zdravotním postižením (v Kč)	maximálně 15 000

Zdroj: Zákon 586/1992 Sb., o dani z příjmu, zpracování vlastní

Nastavení podmínek pro výplatu základního nepodmíněného příjmu

- základní nepodmíněný příjem bude vyplácen všem občanům České republiky, kteří měli na jejím území trvalý pobyt k 31. 12. 2013;
- občanům ve věku 18 let a starším bude vyplácen základní nepodmíněný příjem ve výši minimální mzdy platné v České republice k 31. 12. 2013, občanům ve věku 16 – 18 let bude vyplácen základní nepodmíněný příjem ve výši 50% minimální mzdy a občanům ve věku 0 – 15 let bude vyplácen základní nepodmíněný příjem ve 33,5%;
- veškeré dosud vyplácené dávky (starobní, invalidní, sirotčí, vdovské a vdovecké důchody, podpory v nezaměstnanosti, dávky státní sociální podpory a dávky v hmotné nouzi) v nižší částce než jsou stanovené částky základního nepodmíněného příjmu, již vypláceny nebudou, budou zcela nahrazeny základním nepodmíněným příjmem;
- veškeré dosud vyplácené dávky (starobní, invalidní, sirotčí, vdovské a vdovecké důchody, podpory v nezaměstnanosti, dávky státní sociální podpory a dávky v hmotné nouzi) ve vyšší částce než jsou stanovené částky základního nepodmíněného příjmu, budou vypláceny formou základního nepodmíněného příjmu ve výši přiznané k 31. 12. 2013;
- stávající jednotná sazba daně z příjmu pro všechny příjmové skupiny zůstane zachována;
- veškeré daňové slevy a slevy na dani z příjmu fyzických osob již nebude možné uplatnit.

Ad a) viz výchozí data k základnímu nepodmíněnému příjmu;

Ad b) celkové roční náklady na výplatu základního nepodmíněného byly zjištěny vynásobením počtu obyvatel v jednotlivých věkových skupinách částkou základního nepodmíněného příjmu pro tu kterou konkrétní věkovou skupinu, součtem těchto částek byla určena celková částka základního nepodmíněného příjmu k 31.12.2013 ve výši 944 841 397,2 tisíc Kč;

Ad c) v České republice byly k 31. 12. 2013 vyplaceny důchody (starobní, invalidní, sirotčí, vdovské a vdovecké) v částce nižší než Kč 8 500 (základní nepodmíněný příjem) v celkovém objemu 38 303 430,6 tisíc Kč. Tato suma byla zjištěna z dat uvedených ve Statistické ročence z oblasti důchodového pojištění 2013 (ČSSZ, 2014), která obsahuje přehled o počtu vyplácených důchodů podle jejich výše v intervalu Kč 200, počínaje výší důchodu Kč 1 500, kdy pomocí aritmetického průměru byla zjištěna průměrná výše vypláceného důchodu v každém intervalu a každá tato průměrná výše byla vynásobena počtem příjemců.

v České republice byly k 31.12.2013 vyplaceny podpory v nezaměstnanosti v částce nižší než Kč 8 500,00 v celkovém objemu Kč 7 658 936 000,00. Tato suma byla zjištěna z dat uvedených v Analýze vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2013 (MPSV, 2014), která obsahuje Rozdělení počtu uchazečů o zaměstnání podle výše P_{vN} v intervalu Kč 1 000, počínaje podporou v nezaměstnanosti v částce 1 501, kdy pomocí aritmetického průměru byla zjištěna v každém intervalu průměrná výše podpory v nezaměstnanosti a tato průměrná výše podpory v nezaměstnanosti byla vynásobena počtem příjemců.

v České republice byly k 31.12.2013 vyplaceny dávky státní sociální podpory a podpory v hmotné nouzi v částce nižší než Kč 8 500,00 v přibližném objemu⁸ Kč 33 246 600 000,00. Tato suma byla zjištěna součtem jednotlivých vyplácených dávek tak, jak jsou uvedeny v Informaci o vyplácených dávkách v resortu MPSV ČR v jednotlivých měsících roku 2013 (MPSV 2013, 2014).

Ad d) v České republice byly za rok 2013, podle údajů z daňových priznání, uplatněny daňové slevy (§ 15, § 35ba § 35c Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů) v celkové částce Kč 91 080 528 882,00, tato skutečnost byla zjištěna na stránkách Finanční správy (FS, poslední aktualizace 2016).

3.2.1 Určení efektivnosti základního nepodmíněného příjmu

Aby bylo možné určit případný přínos základního nepodmíněného příjmu pro státní rozpočet, je nutné výdaje na tuto dávku porovnat s příjmy do státního rozpočtu. Pro zjištění celkových příjmů do státního rozpočtu se jako nejvhodnější způsob jeví výpočet celkové sumy odvedené na dani z příjmu fyzických osob a výpočet celkové sumy odvedené na povinném pojistném na sociální pojištění (zaměstnavateli, zaměstnanci, OSVČ).

Vzhledem k absolutní nemožnosti zjistit celkovou sumu všech příjmů fyzických osob, budou pro tyto účely použity přepočtené vyměřovací základy tak, jak je bylo možné zjistit z odvedených částek na povinném pojistném. Vzhledem ke způsobu určování vyměřovacího základu pro OSVČ (ustanovení § 5b, odst. 1 Zákona 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti) nebude tento pro účely zjištění

---

⁸Vzhledem na zákonem stanovené způsoby výpočtu některých dávek státní sociální podpory a podpory v hmotné nouzi – příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení, které vždy vychází z příjmů posuzovaných osob, nebylo možné celkovou částku určit přesně

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

celkových příjmů do státního rozpočtu použit, v případě OSVČ bude použit daňový základ zjištěný z údajů o základech pro odvod daně z příjmu fyzických osob.

V roce 2013 odvedli zaměstnavatelé na povinném pojistném skutečnou celkovou částku 269 840 098 tisíc Kč (MONITOR – informační portál Ministerstva financí, 2015), tedy 25% z vyměřovacího základu, kterým jsou hrubé mzdy vyplácené zaměstnancům, určený vyměřovací základ tedy činí částku 1 079 360 392 tisíc Kč. Pro účely určení daňového základu pro výpočet daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti je s ohledem na příslušné zákonné ustanovení (§ 6 Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů) nutné připočítat částku 366 982 533,3 tisíc Kč, která představuje povinné odvody zaměstnavatelů na sociální pojištění a veřejné zdravotní pojištění. Jedná se o 34% z hrubého příjmu zaměstnance.

V roce 2013 odvedli zaměstnanci na povinném pojistném skutečnou celkovou částku 69 793 096 tisíc Kč (MONITOR – informační portál Ministerstva financí, 2015), tedy 6,5% nebo 3,5% z vyměřovacího základu, kterým jsou hrubé mzdy vyplácené zaměstnancům, určený vyměřovací základ tedy činí částku 1 073 739 938 tisíc Kč.

Rozdíl ve vyměřovacích základech v celkové částce 5 620 454 tisíc Kč lze spojit s existencí tzv. II. Důchodového pilíře, kdy odvod účastníků na povinné pojištění činil pouze 3,5% z vyměřovacího základu. Pro ověření této domněnky byl učiněn přepočítání odvodů na povinné pojistné v roce 2010, kdy tzv. II. Důchodový pilíř ještě neexistoval, a tento rozdíl činil 111 831 tisíc Kč.

Z důvodu existence tzv. II. Důchodového pilíře bude pro účely zjištění efektivnosti základního nepodmíněného příjmu použit vyměřovací základ určený z odvodů zaměstnavatelů.

V roce 2013 odvedly OSVČ na povinném pojistném skutečnou celkovou částku 22 214 281 tisíc Kč (MONITOR – informační portál Ministerstva financí, 2015), tedy 29,2% z vyměřovacího základu, určený vyměřovací základ tedy činí částku 76 076 305 tisíc Kč.

V roce 2013 činil základ daně z podnikání (§ 7 Zák. 586/1992 Sb., o daních z příjmů) celkovou částku 133 558 286 tis. Kč (FS, 2015).

Pro účely zjištění efektivnosti základního daňového příjmu bude použit základ daně z podnikání a to z důvodu nastavení vyměřovacího základu pro OSVČ – vyměřovacím základem pro OSVČ je částka, kterou si sami určí, ne však méně než 50% daňového základu. V případě, že vyměřovací základ určený z daňového základu nedosahuje výše stanoveného minimálního vyměřovacího základu, je vyměřovacím základem pro OSVČ právě tento minimální vyměřovací základ.

Fyzické osoby v české republice odvádějí daň z příjmu nejen ze závislé činnosti a z podnikání, ale také z kapitálového majetku, z nájmu a z ostatních příjmů (příležitostné činnosti, převody nemovitostí, převody cenných papírů). V roce 2013 činily daňové základy pro tyto odvody celkovou částku 38 720 808 tisíc Kč (FS, 2015).

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Z předchozích určených základů (pro odvod sociálního pojistného u zaměstnavatelů, daňových základů pro OSVČ a ostatních daňových základů fyzických osob) vychází celková pravděpodobná částka 1 618 622 094 tisíc Kč, která bude pro účely bakalářské práce použita jako celkový daňový základ pro výpočet celkové sumy odvedené daně z příjmu fyzických osob.

Celková pravděpodobná suma odvedené daně z příjmu fyzických osob v roce 2013 činí částku 242 793 314,1 tis. Kč, tedy 15% z částky 1 618 622 094 tisíc Kč, odvod na dani z příjmu není snížen o základní daňovou slevu na poplatníka a to v souladu s bodem f) nastavených podmínek základního nepodmíněného příjmu.

Podle zveřejněných údajů odvedli v roce 2013 zaměstnavatelé, zaměstnanci a OSVČ na povinném pojistném skutečnou celkovou částku 361 847 475 tisíc Kč (MONITOR – informační portál Ministerstva financí, 2015), v souladu s předpokladem uvedeným v úvodu bakalářské práce bude tato částka snížena o odvod zaměstnavatelů na státní politiku zaměstnanosti, která v roce 2013 činila částku 12 951 943 tis. Kč, nadále tedy bude kalkulováno s částkou 348 895 532 tisíc Kč.

Celkový pravděpodobný příjem do státního rozpočtu z povinného pojistného a daně z příjmu fyzických osob činí částku 499 681 469,1 tisíc Kč při nové sazbě odvodů ve výši 23,8%, v souladu s výchozím předpokladem snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2%.

Tabulka č. 10 Porovnání příjmů a výdajů pro účely základního nepodmíněného příjmu, v tisících Kč

Druh příjmu do státního rozpočtu	Výše příjmu
Příjmy MPSV v roce 2013 z povinného pojistného od zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ, snížené příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%	348 895 532
Příjmy do státního rozpočtu z daně z příjmu fyzických osob	242 793 314,1
MEZISOUČET	591 688 846,1
Roční náklady na ZNP	944 841 400
Výsledná bilance výplaty základního nepodmíněného příjmu ve výši minimální mzdy při splnění předpokladu zrušení příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%	- 353 152 553,9

Zdroj: MPSV a MF - FS, zpracování vlastní

Jak tedy vyplývá z Tabulky č. 10 Porovnání příjmů a výdajů pro účely základního nepodmíněného příjmu, výplata základního nepodmíněného příjmu ve výši Kč 8 500 pro občany ve věku 18 let a více, ve výši Kč 4 250 pro občany ve věku 16 – 18 let a ve výši Kč 2 850 pro občany ve věku 0 – 15 let měsíčně, přináší státnímu rozpočtu ztrátu v přibližné částce 353 152 553,9 tisíc Kč.

Vzhledem k vysokému rozdílu mezi příjmy do státního rozpočtu a výdajem na výplatu základního nepodmíněného příjmu v částkách Kč 8 500 pro občany starší 18 let, Kč 4 250 pro občany ve věku 16 – 18 let a Kč 2 850 pro občany ve věku 0 – 15 let, byl proveden výpočet i v poloviční výši minimální mzdy a z toho plynoucích polovičních nárocích, tedy v částkách

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Kč 4 250 pro občany starší 18 let, Kč 2 125 pro občany ve věku 16 – 18 let a Kč 1 417 pro občany ve věku 0 – 15 let.

3.2.2 Výplata základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši minimální mzdy

Pro určení efektivnosti výplaty základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši minimální mzdy a z toho plynoucích polovičních nárocích, při zachování věkového rozdělení obyvatel ČR, budou použity stejné výpočty odvodů do systému sociálního pojištění a celková pravděpodobná suma odvedená na dani z příjmu fyzických osob jako pro výplatu základního nepodmíněného příjmu v plně určené výši.

Vzhledem ke skutečnosti, že veškeré výpočtové postupy pro výplatu základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši minimální mzdy jsou totožné s výpočty provedenými pro výplatu základního nepodmíněného příjmu ve výši minimální mzdy, jsou v následujícím textu pouze uvedeny výsledky pro jednotlivé body nastavených podmínek pro výplatu základního nepodmíněného příjmu:

Ad a) viz výchozí data k základnímu nepodmíněnému příjmu;

Ad b) celkové náklady na výplatu základního nepodmíněného příjmu 436 749 210 tisíc Kč;

Ad c) vyplacené důchody v částce nižší než Kč 4 250 v celkovém objemu 1 562 454 tisíc Kč;
vyplacené podpory v nezaměstnanosti v částce nižší než Kč 4 250 v celkovém objemu 1 986 600 tisíc Kč;

vyplacené dávky státní sociální podpory a podpory v hmotné nouzi v částce nižší než Kč 4 250 v celkovém přibližném objemu 10 792 400 tisíc Kč;

Ad d) celkový objem uplatněných daňových slev v roce 2013 91 080 528,9 tisíc Kč.

Výsledná bilance efektivity výplaty základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši minimální mzdy je pro lepší přehlednost uvedena v Tabulce č. 12 Porovnání příjmů a výdajů pro účely základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši minimální mzdy.

Tabulka č. 11 Porovnání příjmů a výdajů pro účely základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši minimální mzdy, v tisících Kč

Druh příjmu do státního rozpočtu	Výše příjmu
Příjmy MPSV v roce 2013 z povinného pojistného od zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ, snížené příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%	348 895 532
Příjmy do státního rozpočtu z daně z příjmu fyzických osob	242 793 314,1
<i>Mezisoučet</i>	<i>591 688 846,1</i>
Roční náklady na ZNP	436 749 210
Výsledná bilance výplaty základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši minimální mzdy při splnění předpokladu zrušení příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%	+ 154 939 636,1

Zdroj: MPSV a MF - FS, zpracování: vlastní

Jak tedy vyplývá z Tabulky č. 11 Porovnání příjmů a výdajů pro účely základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši, výplata základního nepodmíněného příjmu ve výši Kč 4 250 pro občany ve věku 18 let a více, ve výši Kč 2 125 pro občany ve věku 16 – 18 let a ve výši Kč 1 417 pro občany ve věku 0 – 15 let měsíčně, přináší státnímu rozpočtu úsporu v přibližné částce 154 939 636,1 tisíc Kč.

Při zjišťování případného přínosu základního nepodmíněného příjmu pro státní rozpočet je vhodné vzít v úvahu i celkové zjednodušení této nové dávky a tím pádem předpokládané úspory v ostatních nákladech MPSV – především mzdové náklady, dále náklady na pronájem budov, náklady na úhradu energií a ostatních služeb u vlastních budov.

3.3 Varianta 3 - navýšení hrubé mzdy

Tato výpočtová varianta vychází z výsledků studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA), která byla vytvořena v souvislosti s návrhem MPSV k tzv. Důchodové reformě z roku 2011, pod názvem Jak by daňové změny dopadly na domácnosti a veřejné rozpočty autorů Libora Duška a Petra Janského (Dušek, Janský, 2011, s. 1). Studie, mimo jiné, obsahuje výsledky výpočtů navýšení hrubé mzdy v případě snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění, na základě kterých je možné určit navýšení hrubého příjmu při snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% (Dušek, Janský, 2011, s. 18).

Pro určení navýšení hrubého příjmu bylo nejdříve nutné zjistit, o kolik se navýší hrubý příjem při snížení odvodů zaměstnavatelů na sociální pojištění o 1%, tedy z výpočtů uvedených ve studii:

- snížení pojistného placeného zaměstnavatelem o 5% = navýšení hrubé mzdy o 2,09%;
- snížení pojistného placeného zaměstnavatelem o 1,8% = navýšení hrubé mzdy o 0,75%;

tedy:

$$- 2,09 / 5 = 0,418$$

$$- 0,75 / 1,8 = 0,417$$

$$- 0,418 + 0,417 = 0,835 / 2 = 0,4175 = 0,418$$

Nadále tedy výpočtová varianta vychází z předpokladu, že snížení odvodů zaměstnavatelů na sociální pojištění o 1,2% povede k navýšení hrubých příjmů (mzdy a platy) o 0,50% (1,2 x 0,418).

Pro určení dalších potenciálních příjmů do státního rozpočtu byla využita Tabulka č. 4 Výchozí data o zaměstnanosti v ČR k 31. 12. 2013, kdy uvedené průměrné hrubé příjmy v každé jednotlivé profesi byly navýšeny o 0,5%, navýšené průměrné hrubé příjmy v každé jednotlivé profesi byly vynásobeny počtem zaměstnanců v každé jednotlivé profesi, tyto byly sečteny, čímž bylo zjištěno měsíční navýšení průměrných hrubých příjmů, následně bylo měsíční navýšení hrubých příjmů vynásobeno dvanácti, čímž byl určen roční objem průměrných hrubých příjmů. Z tohoto ročního objemu hrubých příjmů byl následně vypočten odvod zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění (25%) a odvod zaměstnanců do

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

systemu sociálního pojištění (6,5%). V Tabulce č. 19 Navýšení průměrných hrubých měsíčních příjmů o 0,5%, která je součástí Příloh, jsou u jednotlivých profesí uvedeny přepočtené průměrné hrubé příjmy, celkové měsíční příjmy u jednotlivých profesí a celkový roční příjem při navýšení průměrné hrubé mzdy o 0,5%.

Při předpokladu navýšení průměrného hrubého měsíčního příjmu o 0,5% a při nové sazbě odvodů ve výši 23,8%, v souladu s výchozím předpokladem snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2%, by zaměstnavatelé odvedli na sociálním pojištění celkovou částku 231 071 989,4 tisíc Kč.

Při předpokladu navýšení průměrného hrubého měsíčního příjmu o 0,5% by zaměstnanci odvedli na sociálním pojištění částku 63 107 896,3 tisíc Kč.

V souvislosti se snížením odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění je nutné zohlednit skutečnost, že v důsledku snížení tzv. superhrubé mzdy dojde ke snížení daňového základu pro výpočet daně z příjmu ze závislé činnosti a tím ke snížení celkového objemu odvedených daní z příjmu ze závislé činnosti.

Pravděpodobná částka, o kterou dojde ke snížení celkového objemu odvedených daní z příjmů ze závislé činnosti, byla určena na základě údajů uvedených v Tabulce č. 19 Navýšení průměrných hrubých měsíčních příjmů o 0,5%, která je součástí Příloh, kdy u každé jednotlivé profese byl nejdříve proveden výpočet měsíčního odvodu daně z příjmu ze závislé činnosti, takto vypočtená daň byla vynásobena počtem zaměstnanců v každé jednotlivé profesi, čímž byl zjištěn měsíční odvod daně z příjmu ze závislé činnosti, celková roční daň z příjmu ze závislé činnosti byla zjištěna vynásobením měsíčního odvodu daně z příjmu ze závislé činnosti dvanácti. Při výpočtu pravděpodobného celkového odvodu daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti nebyl pro účely bakalářské práce použit odpočet základní slevy na poplatníka a to s ohledem na lepší srovnávací / vypovídací hodnotu⁹.

Při navýšení hrubého příjmu o 0,5% a při předpokladu snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2% by pravděpodobný celkový objem odvedené daně z příjmu ze závislé činnosti činil částku 193 612 986 tisíc Kč.

Aby bylo možné zjistit efektivnost navýšení průměrného hrubého příjmu o 0,5%, bylo nutné zjištěné potenciální příjmy porovnat se stavem platným k 31. 12. 2013. K tomu budou využita data z Varianty 2 Základní nepodmíněný příjem, tedy daňový základ pro výpočet daně z příjmu ze závislé činnosti, určený na základě zpětného přepočtu odvedeného pojistného zaměstnavateli na sociální pojištění. Údaj o skutečně odvedeném pojistném na sociální pojištění není pro tuto výpočtovou variantu zcela vhodný. Důvodem je, že veškeré budoucí pravděpodobné příjmy do státního rozpočtu v této výpočtové variantě vycházejí z průměrného příjmu, tedy průměrných mezd a průměrných platů, komparace tedy bude provedena na data zjištěná z průměrných příjmů tak, jak jsou uvedena v Tabulce č. 4 Výchozí data o zaměstnanosti v ČR k 31. 12. 2013.

⁹ V ČR mohou zaměstnanci (osoby vykonávající závislou činnost) využít dvojího způsobu ročního zúčtování daně z příjmu fyzických osob – roční zúčtování daně z příjmu jim provede zaměstnavatel nebo si sami vyplní a podají daňové přiznání. Při provádění ročního zúčtování daně z příjmu u zaměstnavatele není možné zjistit celkovou výši uplatněných základních slev na poplatníka.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabulka č. 12 Zjištění efektivity navýšení hrubého příjmu o 0,5% při snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2%, v tisících Kč

Druh příjmu do státního rozpočtu	Výše příjmu
Pravděpodobný odvod zaměstnavatelů na sociální pojištění v roce 2013	241 510 983,9
Pravděpodobný odvod zaměstnanců na sociální pojištění v roce 2013	62 792 855,8
<i>Mezisoučet</i>	304 303 839,7
Předpokládaný odvod pojistného na sociální pojištění zaměstnavateli při navýšení hrubých příjmů o 0,5% a při předpokladu snížení odvodu o 1,2%	231 071 989,4
Předpokládaný odvod pojistného na sociální pojištění zaměstnanci při navýšení hrubého příjmu o 0,5%	63 107 896,3
<i>Mezisoučet</i>	294 179 885,7
Rozdíl v odvodech na sociální pojištění	- 10 123 954
Pravděpodobný odvod daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti v roce 2013	216 951 438,8
Předpokládaný odvod daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti při navýšení hrubých příjmů o 0,5% a při předpokladu snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění o 1,2%	193 612 986
Rozdíl na dani z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti	- 23 338 452,8
Celková bilance navýšení hrubých příjmů o 0,5% při předpokladu snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění o 1,2%	- 33 462 406,8

Zdroj: ISPV, zpracování: vlastní

3.4 Varianta 4 – omezení možnosti odchodu do starobního důchodu

Tato výpočtová varianta vychází ze studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA), nazvané Komparativní studie věku odchodu do důchodu v České republice, autorů Jany Bakalové, Radima Boháčka a Daniela Münicha. Bakalová, Boháček a Münich (2015, s. 3) reagují jednak na doporučení Evropské Rady, tak jak bylo uvedeno v úvodu praktické části bakalářské práce, a dále na výsledky Průzkumu SHARE (Průzkum zdraví, stárnutí a odchodu do důchodu v Evropě), zveřejněné 24. 11. 2010, 24. 5. 2011 a 28. 3. 2013. S ohledem na doporučení Evropské Rady byla nejdříve provedena komparace možností odchodu do předčasného starobního důchodu (právní stav k 1. 1. 2014) v České republice a ostatních státech EU. Provedenou komparací bylo zjištěno, že Dánsko, Finsko, Irsko, Nizozemsko a Švédsko neumožňují odchod do předčasného starobního důchodu, Velká Británie neumožňuje při odchodu do předčasného starobního důchodu čerpat jakýkoliv státem vyplácený důchod, ostatní země EU odchody do předčasného starobního důchodu umožňují, ve většině případů záleží na roku narození a počtu let, kdy byl příslušný žadatel účasten systému důchodového nebo sociálního pojištění (EUROSTAT, 2014). V České republice je možné odejít do předčasného starobního důchodu nejdříve po dosažení 60 let věku (výjimku tvoří zaměstnanci ve vyšších pracovních kategoriích – těžký průmysl a těžba) a nejdříve 5 let před dosažením řádného důchodového věku a zároveň při splnění podmínky minimální doby pojištění, která v roce 2013 činila 29 let (Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění).

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

S ohledem na výsledky komparace možností odchodů do předčasného starobního důchodu bude tato varianta simulovat situaci, kdy je možnost odchodu do předčasného důchodu od 1. 1. 2013 omezena. O předčasný starobní důchod mohou, při splnění zákonem stanovených podmínek, požádat pouze dlouhodobě nezaměstnaní a osoby se zdravotními problémy. Ostatní osoby se teoreticky vrátí na pracovní trh. K tomu bylo nutné nejdříve nutné konstatovat počet předčasných starobních důchodců v České republice k 31. 12. 2013 a výši vyplacených důchodů, také k 31. 12. 2013.

Podle údajů zveřejněných v Statistické ročence z oblasti důchodového pojištění 2013 (ČSSZ, 2014) bylo v České republice k 31. 12. 2013 celkem 543 356 předčasných starobních důchodců. Při průměrné výši předčasného starobního důchodu Kč 9 806,00 činí měsíční suma na vyplacené předčasné důchody částku 5 328 148,9 tisíc Kč, v celkovém ročním vyjádření činí suma na vyplacené předčasné důchody částku Kč 63 937 787,2 tisíc Kč.

Dalším krokem bylo zjištění skutečného stavu důchodového účtu v roce 2013. Podle údajů Ministerstva financí (MONITOR – informační portál Ministerstva financí) dosáhly příjmy MPSV na důchodové pojištění v roce 2013 celkovou částku 323 151 858 tisíc Kč, celkové výdaje na důchody dosáhly v roce 2013 částky 373 434 993 tisíc Kč. Již na první pohled je tedy patrné, že výdaje na důchody přesahují příjmy do důchodového systému, v roce 2013 činil tento rozdíl částku 50 283 135 tisíc Kč.

Na základě dat uvedených ve studii Bakalové, Boháčka a Münicha (2015, s. 16) bylo možné z celkového počtu nově přiznaných starobních důchodů v roce 2011 určit přibližné procentuální zastoupení nově odchozích do starobního důchodu z důvodu ztráty zaměstnání a ze zdravotních důvodů, v průměru se jednalo o 10,5% z důvodu ztráty zaměstnání a o 23,5% ze zdravotních důvodů.

Ze Statistické ročenky z oblasti důchodového pojištění za rok 2013 (ČSSZ, 2014) bylo zjištěno, že v roce 2013 byl starobní důchod přiznán celkem 83 398 osobám, z toho předčasný starobní důchod byl přiznán 27 309 osobám (ČSSZ, 2014), což odpovídá i trendům zjištěným ve studii Bakalové, Boháčka a Münicha (2015, s. 16), tedy že v posledních letech (2012 – 2014) tvoří předčasné odchody do starobního důchodu třetinu všech odchodů do starobního důchodu. Na oficiálních internetových stránkách obecně prospěšné společnosti Alternativa 50+ byla zveřejněna tisková zpráva k výsledkům výzkumu postavení osob 50+ na trhu práce v ČR (Alternativa 50+, 2014), ze které vyplývá, že 40% občanů, kteří odejdou do předčasného starobního důchodu, tak činí z důvodu ztráty zaměstnání a 17% občanů odchází do předčasného starobního důchodu ze zdravotních důvodů. Z toho tedy vyplývá, že 10 922 osob (40%) odešlo do předčasného starobního důchodu z důvodu ztráty zaměstnání a 4 643 osob (17%) odešlo do předčasného starobního důchodu ze zdravotních důvodů. U zbývajících skupiny 11 744 osob lze předpokládat jako odchod do předčasného starobního důchodu nutnost péče o některého z nejbližších rodinných příslušníků nebo dobrovolné rozhodnutí podpořené i finanční odměnou zaměstnavatele (Alternativa 50+, 2014).

Při naplnění předpokladu této výpočtové varianty, tedy že o předčasný starobní důchod mohou, při splnění zákonem stanovených podmínek, požádat pouze dlouhodobě nezaměstnaní a osoby se zdravotními problémy, dojde k navýšení osob na pracovním trhu o 11 744 osob.

Nejen ze zmiňované studie, ale ani ze statistik státních organizací, není možné zjistit profese, které osoby s přiznaným předčasným starobním důchodem předtím vykonávaly. Jediný údaj, který je ze zmiňované studie částečně zjistitelný, jsou skupiny povolání podle Klasifikace ISCO, rozdělené na tři skupiny – manuální pracovníci, pracovníci ve službách a odborníci, a průměrný věk odchodu do důchodu v těchto skupinách. Další skutečnost, kterou v souvislosti s odchody do starobního důchodu (bez rozlišení na řádný a předčasný) není možné zjistit, představuje další pohyb na pracovním místě po odchodu pracovníka do starobního důchodu (nový pracovník, místo zrušeno, místo nebylo obsazeno). S ohledem na tyto skutečnosti nebude v této výpočtové variantě možné zjistit další potenciální příjmy do státního rozpočtu, ale pouze přibližnou úsporu na předčasných starobních důchodech u skupiny 11 744 osob, které byly zařazeny zpět na pracovní trh.

K výpočtu úspory na předčasných starobních důchodech bylo nejdříve nutné ze Statistické ročenky důchodového pojištění za rok 2013 zjistit průměrnou výši předčasného starobního důchodu, následně byla tato částka vynásobena 11 744, tedy počtem osob, které byly zařazeny zpět na pracovní trh, čímž byla zjištěna měsíční úspora na vyplacených předčasných starobních důchodech, následně byla tato měsíční úspora vynásobena dvanácti, čímž byla zjištěna roční úspora na vyplacených předčasných starobních důchodech.

Při průměrné výši předčasného starobního důchodu v částce Kč 9 806,00 (ČSSZ, 2014) v roce 2013, činí při předpokladu zařazení 11 744 osob zpět na pracovní trh roční úspora na vyplacených předčasných starobních důchodech částku 1 381 940 tisíc Kč.

S ohledem na doporučení Evropské Rady na zvýšení věku odchodu do důchodu, spolu s návrhem na tzv. Důchodovou reformu (MPSV, 2012), by v budoucnu měl být věk pro odchod do starobního důchodu 65 let u mužů a u žen 62 – 65 let podle počtu vychovaných dětí. Při předpokladu, že by tento věk pro odchod do starobního důchodu platil již v roce 2013, činila by roční úspora na vyplacených starobních důchodech částku 9 602 348,2 tisíc Kč. Výpočet vychází z průměrného starobního důchodu pro rok 2013 ve výši Kč 10 970,00 a celkovému počtu osob ve věku do 64 let, kterým byl v roce 2013 vyplácen starobní důchod, tedy 72 944 osob (ČSSZ, 2014).

3.5 Diskuse a shrnutí: Existuje v České republice prostor pro snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%?

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, zda existuje v České republice prostor pro snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% a z toho plynoucí změnu celkových odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění ve výši 23,8%, namísto stávajících 25%, respektive nalézt odpověď na otázku, zda je možné výpadek příjmů státního rozpočtu na straně jedné nahradit jinými příjmy na straně druhé. Předpokladem pro toto šetření byl na jedné straně návrh tehdejšího ministra práce a sociálních věcí Jaroslava Drábka na snížení dalších nákladů práce a na straně druhé analýza Úřadu vlády České republiky, která s ohledem na dlouhodobou bilanci důchodového účtu České republiky snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění nedoporučuje vůbec z důvodu možného výpadku velkého objemu finančních prostředků. Z tohoto důvodu byla ve

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

všech čtyřech výpočtových variantách nasimulována taková situace, která by případný výpadek příjmů státního rozpočtu mohla zcela nebo částečně nahradit.

Výši příspěvku zaměstnavatelů na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% vyměřovacího základu lze z pohledu celkových příjmů státního rozpočtu považovat za částku zanedbatelnou, částka 12 951 943 tisíc Kč tvoří pouhých 1,2 % z celkového příjmu státního rozpočtu a pouhých 3,5% z rozpočtu MPSV. Nicméně, při komparaci výsledků všech čtyř modelových variant dalších možných příjmů do státního rozpočtu lze konstatovat, že z pohledu příjmů MPSV se jedná o částku významnou, protože ani jedna ze čtyř modelových variant výpadek odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění není schopna nahradit, s výjimkou základního nepodmíněného příjmu vypláceného ve výši Kč 4 250 pro osoby ve věku 18 let a více, ve výši Kč 2 125 pro osoby ve věku 16 – 18 let a ve výši Kč 1 417 pro osoby ve věku 0 – 15 let, který by státnímu rozpočtu přinesl úsporu v částce 154 939 636,1 tisíc Kč.

Varianta 1, tedy odstranění nelegálního zaměstnávání a obsazení všech volných pracovních míst, která k 31. 12. 2013 evidovaly úřady práce v celé ČR, by přinesla do státního rozpočtu celkem částku 4 826 659,8. V porovnání s částkou 12 951 943 tisíc Kč, kterou na státní politiku zaměstnanosti v roce 2013 zaměstnavatelé odvedli, je výsledkem ztráta v částce 8 125 283,2 tisíc Kč.

Varianta 2, základní nepodmíněný příjem, tedy příjem, který stát vyplácí každému rezidentovi a to i v případě, pokud nechce vykonávat placenou práci, a bez ohledu na skutečnost, zda jde o člověka bohatého nebo chudého, tedy bez ohledu na jeho případné další příjmy (Raventós, 2014, s. 28), by při výplatě ve výši Kč 8 500 pro osoby ve věku 18 let a více, ve výši Kč 4 250 pro osoby ve věku 16 – 18 let a ve výši Kč 2 850 pro osoby ve věku 0 – 15 let, přinesla státnímu rozpočtu ztrátu v přibližné výši 353 152 553,9 tisíc Kč, v této variantě nebylo tedy nutné provádět komparaci s částkou, kterou na státní politiku zaměstnanosti v roce 2013 zaměstnavatelé odvedli, protože již na první pohled je zřejmý značný rozdíl v neprospěch státního rozpočtu. Výplatou základního nepodmíněného příjmu ve výši Kč 4 250 pro osoby ve věku 18 let a více, ve výši Kč 2 125 pro osoby ve věku 16 – 18 let a ve výši Kč 1 417 pro osoby ve věku 0 – 15 let, jak již bylo zmíněno v předchozím textu, by státu vznikla úspora v částce 154 939 636,1 tisíc Kč, komparaci s částkou, kterou na státní politiku zaměstnanosti v roce 2013 odvedli zaměstnavatelé, nebylo ani v této variantě nutné provádět, protože již na první pohled je zřejmý značný rozdíl ve prospěch státního rozpočtu.

Varianta 3, tedy navýšení hrubé mzdy všech zaměstnanců, by při navýšení hrubého příjmu všech zaměstnanců o 0,5% způsobila státnímu rozpočtu ztrátu v částce 33 462 406,8 tisíc Kč. Komparace s částkou, kterou na státní politiku zaměstnanosti v roce 2013 odvedli zaměstnavatelé, v této modelové variantě není možné provést, protože jedná o průměrné příjmy a z toho důvodu pravděpodobné odvozy a zároveň tato modelová varianta přináší v celkovém součtu státnímu rozpočtu pouze ztrátu.

Varianta 4 by při splnění podmínky zpřísnění možnosti odchodu do předčasného starobního důchodu přinesla do státního rozpočtu, respektive důchodového účtu České republiky, úsporu v částce 1 381 940 tisíc Kč. Komparaci úspor s částkou 12 951 943 tisíc Kč, kterou na státní politiku zaměstnanosti v roce 2013 zaměstnavatelé odvedli, získáme ztrátu v částce 11 570 003 tisíc Kč. Při splnění podmínky odchodu do starobního důchodu v plánovaném

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

věku 65 let, by úspora pro státní rozpočet, respektive důchodový účet České republiky, činila částku 9 602 348,2 tisíc Kč. Komparací úspor s částkou 12 951 943 tisíc Kč, kterou na státní politiku zaměstnanosti v roce 2013 zaměstnavatelé odvedli, získáme ztrátu v částce 3 349 594,8 tisíc Kč.

V modelových variantách nebyly počítány pouze další možné příjmy do systému sociálního pojištění, ale i vliv snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění na celkový příjem státního rozpočtu ve formě daně z příjmu fyzických osob. S ohledem na stávající zákonnou praxi v České republice by tento jev vedl k propadu i na této příjmové straně státního rozpočtu, s výjimkou výplaty základního nepodmíněného příjmu ve výši Kč 4 250 pro osoby ve věku 18 let a více, ve výši Kč 2 125 pro osoby ve věku 16 – 18 let a ve výši Kč 1 417 pro osoby ve věku 0 – 15 let.

Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, pouze výplata základního nepodmíněného příjmu ve výši Kč 4 250 pro osoby ve věku 18 let a více, ve výši Kč 2 125 pro osoby ve věku 16 – 18 let a ve výši Kč 1 417 pro osoby ve věku 0 – 15 let výši Kč 4 250 / 2 125 / 1 471, by pro státní rozpočet sice znamenala celkovou úsporu, ale s největší pravděpodobností by výplata základního nepodmíněného příjmu mohla vést k porušení základního principu sociální politiky – základní nepodmíněný příjem by zcela nezabránil ekonomickému ohrožení občanů, a to s ohledem na bod c) modelu výplaty základního nepodmíněného příjmu, tedy že veškeré dosud vyplácené dávky (starobní, invalidní, sirotčí, vdovské a vdovecké důchody, podpory v nezaměstnanosti, dávky státní sociální podpory a dávky v hmotné nouzi) v nižší částce, než jsou stanovené částky základního nepodmíněného příjmu, již vypláceny nebudou, budou zcela nahrazeny základním nepodmíněným příjmem. Pokud by tedy došlo ke zrušení výplaty dávek státní sociální podpory a hlavně dávek v hmotné nouzi v částce nižší než Kč 4 250, mohlo by to znamenat ohrožení těch skupin osob, které vůbec (již nebo v určitém období) nemohou pracovat, nezajistí si tedy další příjem. Jedná se především o zdravotně postižené, starobní důchodce (v řádném nebo předčasném starobním důchodu) a rodiče na mateřské, případně na rodičovské, dovolené, tedy skupiny osob, které čerpají ze stávajícího systému sociální podpory převážně příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení. Míra ekonomického ohrožení by se v tomto případě ještě zvýšila u neúplných rodin (rodič samoživitel a dítě / děti) a u starobních důchodců, kteří žijí sami.

V případě návratu osob, které v roce 2013 odešly do předčasného starobního důchodu, tak jak je namodelováno ve variantě 4, je již v textu zmíněn jeden zásadní problém, a sice nemožnost dohledat další aktivity na pracovním místě, které opustila osoba při odchodu do předčasného starobního důchodu. V případě, že dojde k vrácení 11 744 osob na pracovní trh, automaticky musí tato pracovní místa, nebo převážnou většinu z nich, opustit stávající zaměstnanci. Na jedné straně lze tedy předpokládat, že stát ušetří na výplatě starobních důchodů, ale na druhé straně lze očekávat nárůst osob pobírajících podporu v nezaměstnanosti, čímž dojde ke snížení efektu vypočítaných úspor pro státní rozpočet.

U navýšení hrubých příjmů zaměstnanců, tak jak modeluje varianta 3, není zaručeno, že skutečně všichni zaměstnavatelé ve chvíli, kdy dojde ke snížení dalších nákladů na práci, příjem svým zaměstnancům skutečně zvýší. Na druhou stranu ale lze předpokládat, že někteří zaměstnavatelé zvýší příjem zaměstnancům o více než 0,5%, čímž by mohlo být docíleno částečného narovnání modelového stavu.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Pro lepší pochopení následného shrnutí byly výsledky jednotlivých modelových variant, a tedy případných dalších příjmů do státního rozpočtu, umístěny do Tabulky č. 13 Celková bilance možných dalších příjmů do státního rozpočtu.

Tabulka č. 13 Celková bilance možných dalších příjmů do státního rozpočtu

Modelová varianta	Přínos pro státní rozpočet v tisících Kč
Varianta 1 Odstranění nelegálního zaměstnání a obsazení všech volných pracovních míst	+ 4 826 659,8
Varianta 2 Základní nepodmíněný příjem v plné výši minimální mzdy	- 353 152 553,9
Varianta 2 Základní nepodmíněný příjem v poloviční výši minimální mzdy	+ 154 939 636,1
Varianta 3 Navýšení hrubé mzdy	- 33 462 406,8
Varianta 4 Omezení možnosti odchodu do předčasného starobního důchodu	+ 381 940
Varianta 4 Zvýšení věku odchodu do důchodu	+9 602 348,2

Zdroj: vlastní výpočty, zpracování vlastní

Shrnutím všech potenciálních dalších příjmů do státního rozpočtu a všech případných úspor, jak je uvedeno v Tabulce č. 13 Celková bilance možných dalších příjmů do státního rozpočtu, lze konstatovat, že pro zachování stability státního rozpočtu, respektive rozpočtu MPSV, a hlavně pro zachování sociálního smíru, není v současné době v České republice pro snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění prostor, nelze tedy naplnit první výchozí předpoklad bakalářské práce, a sice návrh Ministerstva práce a sociálních věcí k tzv. Důchodové reformě z roku 2011 na snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% a z toho plynoucí změnu celkových odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění ve výši 23,8%, namísto stávajících 25%. Je tedy potvrzen druhý výchozí předpoklad bakalářské práce, a sice odmítnutí jakéhokoliv snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění z důvodu deficitu důchodového účtu České republiky, tak, jak je uvedeno v analýze Analytického oddělení Úřadu vlády České republiky (Úřad vlády, 2014).

V úvodu praktické části bakalářské práce bylo na základě dat EUROSTATu (EUROSTAT, 2014) konstatováno pořadí České republiky mezi ostatními zeměmi Evropské unie ve vynaložených nákladech na hodinu práce, kdy Česká republika obsadila 19. místo. Zároveň bylo konstatováno umístění České republiky mezi zeměmi OECD (ÚV ČR, 2014) ve výši celkové daňové zátěže mezd, kde se Česká republika umístila na 8. místě, což na jedné straně nekoresponduje se statistikami EUROSTATu, na druhé straně to ale vypovídá o skutečnosti, že odvody do systému sociálního pojištění jsou pro zaměstnavatele skutečně vysoké. Identifikace toho, zda vysoké náklady na práci jsou důvodem pro nízké mzdové ohodnocení zaměstnanců v České republice (16. místo mezi zeměmi Evropské unie), není předmětem této bakalářské práce, nicméně, může částečně poskytnout odpověď na otázku, proč v České republice pracuje tak velký počet lidí nelegálně, případně v tzv. švarcsystému, případně proč je tak velký počet lidí odměňován pouze minimální mzdou.

Aby tedy bylo v budoucnu možné snížit další náklady na práci, a tím částečně ulevit zaměstnavatelům, ať již ve formě zrušení příspěvku na státní politiku zaměstnanosti nebo

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

změnou odvodu zaměstnavatelů a zaměstnanců do systému sociálního pojištění, lze pro úspěšnost tohoto kroku doporučit podporu například ve formě nové důchodové reformy, která povede k většímu podílu soukromých naspořených prostředků na příjmech starobních důchodců, nebo transformaci systému výplaty sociálních dávek, které v současnosti u některých osob plně suplují případné příjmy ze zaměstnání, jelikož jejich výše převyšuje minimální mzdu, v některých případech sociální dávky dokonce případné příjmy ze zaměstnání převyšují, nebo tyto dávky představují jistý zisk pro určitou skupinu podnikatelů, především v ubytovacích službách a neslouží ke svému původnímu účelu, tedy pomoci v nouzi příjemcům sociálních dávek.

4 Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda existuje v České republice prostor pro snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2% a z toho plynoucí změnu celkových odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění ve výši 23,8%, namísto stávajících 25%, respektive nalézt odpověď na otázku, zda je možné výpadek příjmů státního rozpočtu na straně jedné nahradit jinými příjmy na straně druhé. Prvním předpokladem pro toto zkoumání je jeden z návrhů Ministerstva práce a sociálních věcí k tzv. Důchodové reformě z roku 2011, a sice snížení vedlejších nákladů na práci formou zrušení odvodu zaměstnavatelů na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%. Druhým předpokladem pro toto zkoumání je analýza Odboru analýz a informací Úřadu vlády České republiky, která naopak snížení odvodů zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění nedoporučuje vůbec a to s ohledem na značný deficit důchodového účtu.

V teoretické části bakalářské práce byla stručně charakterizována sociální politika – základním posláním sociální politiky je čelit sociálním a ekonomickým ohrožením občanů a cílem je poskytovat občanům sociální jistoty, které všem umožní přiměřený životní způsob a realizaci ústavou zaručených lidských práv. Funkce sociální politiky lze rozdělit na funkce základní a funkce odvozené, kdy mezi základní funkce patří funkce ochranná, rozdělovací a přerozdělovací, mezi odvozené funkce patří funkce homogenizační, stimulační a preventivní. Jako nástroje pro provádění sociální politiky byly definovány instituce, právo a peníze, kterými se uskutečňují služby, regulace pomocí příkazů nebo zákazů ve prospěch občanů a nátlakové akce nevládních sociálních subjektů na stát za účelem dosažení jejich zájmů. Modely sociálních států, které určují způsoby provádění sociální politiky, byly definovány takto: Reziduální sociální stát (jedinec je zodpovědný za životní úroveň svou a své rodiny, potřeby občanů jsou uspokojovány prostřednictvím rodiny a trhu), Institucionální sociální stát (cílem je sociální bezpečí a rovnost, sociální služby jsou centrálně organizovány za účelem zajištění standardních životních potřeb občanů) a Pracovně výkonnostní sociální stát (potřeby občanů jsou uspokojovány na základě jejich pracovního výkonu a produktivity, stát garantuje pouze základní uznaná minima sociální pomoci). Následně byl konstatován vývoj sociální politiky v České republice po roce 1989, kdy došlo k zásadním změnám v politickém a ekonomickém směřování země a byl predikován další možný vývoj sociální politiky v České republice, s hlavním důrazem kladeným na financování sociální politiky a na předpokládaný vývoj stárnutí populace.

V praktické části bakalářské práce, která má nalézt odpověď na otázku, zda je možné výpadek příjmů státního rozpočtu na straně jedné nahradit jinými příjmy na straně druhé, jsou zpracovány čtyři modelové varianty, které by mohly do státního rozpočtu přinést další možné příjmy.

Varianta 1 vychází z předpokladu odstranění nelegálního zaměstnávání a z předpokladu obsazení všech volných pracovních míst, která úřady práce v České republice evidovaly k 31.12.2013. Další možné příjmy do státního rozpočtu v této variantě představují odvody zaměstnavatelů a zlegalizovaných zaměstnanců do systému sociálního pojištění a odvody daně z příjmu těchto zlegalizovaných zaměstnanců. V případě obsazení všech volných

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

pracovních míst představují další možné příjmy státního rozpočtu, kromě již zmiňovaných odvodů do systému sociálního pojištění a daně z příjmu fyzických osob, také úspory na výplatách podpor v nezaměstnanosti. Celkové další možné příjmy této modelové varianty byly vyčísleny částkou 4 826 659,8, komparací této částky s částkou, kterou zaměstnavatelé v roce 2013 odvedli na státní politiku zaměstnanosti, byla konstatována ztráta státního rozpočtu v částce 8,1 mld. Kč.

Varianta 2 modeluje výplatu tzv. základního nepodmíněného příjmu, tedy příjmu, který stát vyplácí každému rezidentovi a to i v případě, pokud nechce vykonávat placenou práci, zároveň se nebere v potaz, zda jde o člověka bohatého nebo chudého, tedy bez ohledu na jeho případné další příjmy (Raventós, 2014, s. 28). Další možné příjmy státního rozpočtu v této variantě představují úspory na vyplácených dávkách státní sociální podpory, dávkách v hmotné nouzi, důchodech a podporách v nezaměstnanosti. Výše základního nepodmíněného příjmu byla nastavena na částku Kč 8 500 pro osoby ve věku 18 let a více, Kč 4 250 pro osoby ve věku 16 – 18 let a Kč 2 850 pro osoby ve věku 0 – 15 let. Při těchto částkách základního nepodmíněného příjmu byla identifikována ztráta pro státní rozpočet v částce 353,2 mld. Kč. S ohledem na identifikovanou ztrátu byl pro srovnání proveden výpočet základního nepodmíněného příjmu v polovičních částkách, tedy Kč 4 250 pro osoby ve věku 18 let a více, Kč 2 125 pro osoby ve věku 16 – 18 let a Kč 1 417 pro osoby ve věku 0 – 15 let. Při těchto částkách byla identifikována úspora státního rozpočtu v částce 154,9 mld. Kč. Nicméně, u výplaty základního nepodmíněného příjmu v poloviční výši, která zajistí státnímu rozpočtu úsporu, byla identifikována možnost zhoršení ekonomické situace u těch skupin obyvatel, které si již, nebo po určitou dobu, nemohou zajistit další příjem, a sice rodičů samoživitelů na mateřské dovolené, starobních důchodců, kteří žijí sami a zdravotně postižených osob, čímž by mohlo dojít k porušení základního poslání sociální politiky, tedy ochránit občany od ekonomického ohrožení.

Ve variantě 3 byl použit výpočet navýšení hrubé mzdy při snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění tak, jak je uveden ve studii Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA), další možné příjmy do státního rozpočtu představují v této variantě zvýšené odvody zaměstnavatelů a zaměstnanců do systému sociálního pojištění. Při navýšení hrubých příjmů o 0,5% byla identifikována ztráta pro státní rozpočet v celkové částce 33,5 mld. Kč. Tato ztráta je tvořena menším objemem vybrané daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti, jelikož daňový základ pro výpočet daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti je ovlivněn výší odvodů zaměstnavatele na sociální a zdravotní pojištění, logicky se tedy tento daňový základ při snížení odvodu zaměstnavatelů na sociální pojištění snižuje také. Zároveň byla diskutována otázka, zda v případě snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění dojde k navýšení příjmů všech zaměstnanců, lze totiž očekávat, že někteří zaměstnavatelé uspořené prostředky využijí jiným způsobem. Na druhé straně lze ovšem očekávat i opačnou situaci, tedy navýšení příjmů zaměstnanců o částku vyšší než vypočtených 0,5%, tím by tedy mohlo dojít k narovnání modelového stavu.

Varianta 4, na rozdíl od předchozích variant, nemodeluje další případné příjmy do státního rozpočtu, ale úspory na vyplácených starobních důchodech a to předčasných a řádných. Předpokladem této varianty bylo doporučení Evropské Rady na zmenšení veřejné podpory odchodů do předčasných starobních důchodů. Na základě shora zmíněného doporučení byla tedy vybraná skupina osob, které v roce 2013 odešly do předčasného starobního důchodu,

vrácena zpět na pracovní trh, čímž došlo k úspoře na vyplacených starobních důchodech v průměrné částce 1,2 mld. Kč. V souladu s předpokladem této modelové varianty se jednalo o osoby, které nesplnily nastavené podmínky pro odchod do předčasného starobního důchodu, tedy dlouhodobě nezaměstnaní (déle než 1 rok) a osoby se zdravotními problémy. Dalším předpokladem pro tuto modelovou variantu bylo naplnění předpokladu posunutí věku odchodu do starobního důchodu na věk 65 let, v tom případě by úspora na vyplacených starobních důchodech představovala průměrnou částku 9,6 mld. Kč. V souvislosti s návratem vybrané skupiny osob, které odešly v roce 2013 do předčasného starobního důchodu, na pracovní trh, byla diskutována i otázka osob, které následně obsadily volná pracovní místa, jelikož u určitého podílu těchto nově zaměstnaných osob lze předpokládat nezaměstnanost a pobírání podpory v nezaměstnanosti, čímž by došlo ke snížení úspory pro státní rozpočet.

Jak tedy vyplynulo z výsledků všech modelových variant, odpověď na otázku, zda je možné výpadek příjmů státního rozpočtu na straně jedné nahradit jinými příjmy na straně druhé, zní, že nikoliv. Výpadek státního rozpočtu, který by nastal v případě snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění o 1,2%, tak jak navrhovalo v tzv. Důchodové reformě v roce 2011 Ministerstvo práce a sociálních věcí, nelze při současném systému sociálního zabezpečení občanů České republiky žádnou ze zkoumaných variant nahradit. Prostor pro snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění v současné době v České republice není a to především z důvodu zachování stability státního rozpočtu, respektive rozpočtu MPSV, a hlavně z důvodu zachování sociálního smíru. Bylo tedy potvrzeno zjištění Odboru analýz a informací Úřadu vlády České republiky, že v současné době v České republice není pro snížení odvodu zaměstnavatelů do systému sociálního pojištění prostor a to především z důvodu schodku důchodového účtu České republiky.

Pokud by tedy některá z vlád České republiky v budoucnu uvažovala o případném snížení dalších nákladů na práci, čímž by došlo ke snížení nákladů na straně zaměstnavatelů, ať již ve formě zrušení příspěvku na státní politiku zaměstnanosti nebo změnou odvodu zaměstnavatelů a zaměstnanců do systému sociálního pojištění, bylo by pro úspěšnost tohoto kroku vhodné nejdříve provést novou důchodovou reformu, která by vedla k většímu podílu soukromých naspořených prostředků na příjmech starobních důchodců, nebo transformaci systému výplaty sociálních dávek, které v současnosti u některých osob plně suplují případné příjmy ze zaměstnání, jelikož jejich výše převyšuje minimální mzdu, v některých případech sociální dávky dokonce případné příjmy ze zaměstnání převyšují, nebo tyto dávky představují jistý zisk pro určitou skupinu podnikatelů, především v ubytovacích službách a neslouží ke svému původnímu účelu, tedy pomoc v nouzi příjemcům sociálních dávek.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Seznam použité literatury

ARNOLDOVÁ A., *Sociální zabezpečení I.: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociální zabezpečení*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing a.s., 2012, 352 s., ISBN 978-80-247-3724-9.

DUKOVÁ I., DUKA M., KOHOUTOVÁ I., *Sociální politika: Učebnice pro obor sociální činnost*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing a.s., 2013, 200 s., ISBN 978-80-247-3880-2.

FRANCOVÁ H., NOVOTNÝ A., *Sociální politika v základech*, Vydání 1., Praha: Nakladatelství TRITON, 2008, 156 s., ISBN 978-80-7387-125-3.

HAUSER M. (ed.), *Sociální stát a kapitalismus*, Vydání 1., Praha: Svoboda Servis, 2007, 300 s., ISBN 978-80-86320-48-9.

HENDL J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, Vydání 1., Praha: Portál, 2005, 408 s., ISBN 80-7367-040-2.

KELLER J., *Soumrak sociálního státu*, Vydání druhé, Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2009, 158 s., ISBN 978-80-7419-017-9.

KREBS V. a kolektiv, *Sociální politika*, 3. přepracované vydání, Praha: ASPI, 2005, 502 s., ISBN 80-7357-050-5.

KREBS V., DURDISOVÁ J., POLÁKOVÁ O., ŽIŽKOVÁ J., *Sociální politika*, 1. vydání, Praha: CODEX Bohemia s.r.o., 1997, 328 s., ISBN 80-85963-33-7.

MIOVSKÝ M., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Vydání 1., Praha: Grada Publishing a.s., Edice Psyché, 2006, 332 s., ISBN 80-247-1362-4.

POTŮČEK M. a kolektiv, *Veřejná politika*, upravené, doplněné a aktualizované vydání v českém jazyce, Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2005, 399 s., ISBN 80-86429-50-4.

RAVENTÓS D., *Materiální podmínky svobody*, Vydání první, Praha: RUBATO, 2015, 181 s., ISBN 978-80-87705-20-9.

TOMEŠ I. a kolektiv, *Sociální správa*, 1. Vydání, Praha: Portál s.r.o., 2002, 304 s., ISBN 80-7178-560-1.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Internetové zdroje

Českomoravská konfederace odborových svazů 2015, *Vize změny hospodářské strategie České republiky*, [Online] 19.11.2015 [Citace: 25.11.2015] dostupné z www.cmkos.cz
<https://www.cmkos.cz/obsah/222/vize-zmeny-hospodarske-strategie-cr/14318>

Ministerstvo práce a sociálních věcí 2011, *TZ MPSV: DŮCHODOVÁ REFORMA*, [Online] 23.2.2011 [Citace: 5.9.2015] dostupné z www.mpsv.cz,
<http://www.mpsv.cz/files/clanky/10406/22022011.pdf>

PÍCL, M., FRANČE, V., PAULUS, M., ŠTÍPEK, V., ČERNÝ, J., 2014, *Náklady práce a vliv jejich výše na příliv přímých zahraničních investic do ČR* [Online] 10.11.2014 [Citace: 20.9.2015] dostupné z www.vlada.cz,
http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/naklady-prace_aktualni.pdf

OSN, Všeobecná deklarace lidských práv [Online] 15.11.2006 [Citace: 4.11.2015] dostupné z www.osn.cz
<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

OSN, Úmluva č. 122 o politice zaměstnanosti [Online] 17.5.2005 [Citace: 4.11.2015] dostupné z www.osn.cz
<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/ILO-122-politika-zamestnanosti.pdf>

Ministerstvo financí 2015, *Souhrnný rozklikávací rozpočet Ministerstvo práce a sociálních věcí* [Online] 1.5.2015 [Citace: 20.9.2015], dostupné z www.monitor.statnipokladna.cz
<http://monitor.statnipokladna.cz/2013/statni-rozpocet/oss-sf/00551023>

iDnes 2016, *Šedesát tisíc měsíčně pro každého. Švýcaři rozhodnou o garantovaném příjmu* [Online] 28.1.2016 [Citace: 28.1.2016] dostupné z www.idnes.cz
http://ekonomika.idnes.cz/svycari-budou-hlasovat-o-garantovanem-statnim-prijmu-pfb-/eko-zahranicni.aspx?c=A160128_120840_eko-zahranicni_chrs

Ministerstvo práce a sociálních věcí 2015, *Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017* [Online] 14.4.2015 [Citace: 10.2.2016] dostupné z www.mpsv.cz
http://www.mpsv.cz/files/clanky/20851/NAP_311214.pdf

Informační systém o průměrném výdělku 2015, *Informační systém o průměrném výdělku* [Online] 27.3.2015 [Citace: 17.11.2015] dostupné z www.ispv.cz
<http://ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv/2013.aspx>

Informační systém o průměrném výdělku 2015, *Informační systém o průměrném výdělku* [Online] 26.3.2015 [Citace: 17.11.2015] dostupné z www.ispv.cz
<http://ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv/2013.aspx>

EUROSTAT 2014, Mzdy a náklady práce [Online] březen 2014 [Citace: 11.8.2015] dostupné z www.ec.europa.eu
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics_explained/index.php/Wages_and_labour_costs/cs

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

MUTUAL INFORMATION SYSTEM ON SOCIAL PROTECTION 2015 [Online] 1.7.2015
[Citováno: 8.12.2015] dostupné z www.missoc.org

<http://www.missoc.org/MISSOC/INFORMATIONBASE/COMPARATIVETABLES/MISSOC/DATABASE/comparativeTablesSearchResultTree.jsp>

HOLANOVÁ, T. *Proč vám nezvýší mzdu? Produktivita práce v Česku roste pomaleji než jinde, tvrdí odbory* [Online] 19.11.2015 [Citace: 19.11.2015] dostupné z www.aktualne.cz

<http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/produktivita-prace-v-cesku-roste-pomaleji-nez-jinde-lide-mus/r~87e5682a8e9e11e590ec0025900fea04/>

Ministerstvo práce a sociální věcí 2014, *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2013*, [Online], 15.5.2014 [Citace: 2.11.2015], dostupné z www.portal.mpsv.cz,

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2013/anal2013.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013, 2014, *Informace o vyplacených dávkách, Rok 2013* [Online], 12.8.2013, 10.9.2013, 3.10.2013, 7.11.2013, 6.12.2013, 14.2.2014, [Citace:

27.2.2016], dostupné z www.mpsv.cz

<http://www.mpsv.cz/cs/20491>

Česká správa sociálního zabezpečení 2014, *Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění za rok 2013* [Online] 19.9.2014 [Citace: 27.2.2016] dostupná z www.cssz.cz

http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/FF083D00-F1F2-4584-B2A3-61E42FF416F6/0/SR_2013.pdf

Finanční správa 2016, *Vybrané údaje z daňových přiznání daně z příjmu fyzických osob* [Online] 29.1.2016 [Citováno: 12.4.2016] dostupné z www.financnisprava.cz

<http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/analyzy-a-statistiky/udaje-z-danovych-priznani>

Finanční správa 2015, *Daňová statistika k roku 2013* [Online] 4.3.2015 [Citováno: 12.4.2016] dostupné z www.financnisprava.cz

<http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/analyzy-a-statistiky/danova-statistika>

Český statistický úřad 2014, *Věkové složení obyvatel k 31.12.2013* [Online] 17.4.2014 [Citace: 27.2.2016] dostupné z www.czso.cz

<https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2013-3sqlgzbrnf>

Alternativa 50+ 2014, *Tisková zpráva k výsledkům výzkumu postavení osob 50+ na trhu práce v ČR* [Online] 3.2.2014 [Citováno: 18.4.2016] dostupné z [www.alternativaplus.cz](http://alternativaplus.cz)

<http://alternativaplus.cz/tiskova-zprava-k-vysledkum-vyzkumu-postaveni-osob-50-na-trhu-prace-v-cr/>

DUŠEK, L., JANSKÝ, P., 2011, *Jak by daňové změny dopadly na domácnosti a veřejné rozpočty* [Online] 14.3.2011 [Citováno: 16.12.2015] dostupné z www.idea.cerge-ei.cz

[http://idea.cerge-](http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_6_2015_Vek_odchodu_do_duchodu/IDEA_Studie_6_2015_Vek_odchodu_do_duchodu.html)

[ei.cz/files/IDEA_Studie_6_2015_Vek_odchodu_do_duchodu/IDEA_Studie_6_2015_Vek_odchodu_do_duchodu.html](http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_6_2015_Vek_odchodu_do_duchodu/IDEA_Studie_6_2015_Vek_odchodu_do_duchodu.html)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALOVÁ, J., BOHÁČEK, R., MÜNICH, D., 2015, *Komparativní studie věku odchodu do důchodu v České republice* [Online] 23.9.2015 [Citováno: 16.12.2015] dostupné z www.idea.cerge-ei.cz

http://idea.cerge-ei.cz/documents/Studie_2011_01_Dane.pdf

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Přílohy

Seznam příloh

Tabulka č. 14 Rozdělení nelegálních zaměstnanců do jednotlivých profesí

Tabulka č. 15 Volná pracovní místa podle profesí Klasifikace CZ-ISCO

Tabulka č. 16 Volná pracovní místa podle profese – jejich obsazení a podíl na celku

Tabulka č. 17 Předpokládaná výše podpory v nezaměstnanosti

Tabulka č. 18 Ušetřené prostředky z nevyplacených podpor v nezaměstnanosti

Tabulka č. 19 Navýšení průměrných hrubých měsíčních příjmů o 0,5%

Odpověď SÚIP

Odpověď MPSV

Tabulka č. 14 Rozdělení nelegálních zaměstnanců do jednotlivých profesí

Profese	Přepočtení nelegální zaměstnanci	Celkový hrubý příjem (v Kč)
Zemědělství, lesnictví, rybářství	83	1 706 148,00
Těžba a dobývání	28	842 128,00
Zpracovatelský průmysl	888	20 155 824,00
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	26	946 322,00
Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	44	921 316,00
Stavebnictví	182	3 813 992,00
Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel	415	7 950 570,00
Doprava a skladování	204	4 715 052,00
Ubytování, stravování a pohostinství	91	1 275 547,00
Informační a komunikační činnost	84	2 928 660,00
Peněžnictví a pojišťovnictví	61	2 204 113,00
Činnosti v oblasti nemovitostí	36	767 196,00
Profesní, vědecké a technické činnosti	129	3 682 434,00
Administrativní a podpůrné činnosti	128	2 119 296,00
Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	244	6 853 472,00
Vzdělávání	219	5 798 901,00
Zdravotní a sociální péče	230	5 085 070,00
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	42	821 520,00
Ostatní činnosti	36	646 704,00
CELKEM (měsíčně)		73 234 265,00
CELKEM (ročně)		878 811 180,00

Zdroj: ISPV, zpracování vlastní

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Způsob výpočtu rozdělení nelegálních zaměstnanců do jednotlivých profesí – příklad:

Zemědělství, lesnictví, rybářství – podíl na pracovním trhu = 2,63% (Tabulka č. 4 Výchozí data o zaměstnanosti v ČR k 31.12.2013)

- celkový počet nelegálních zaměstnanců – $3\,170 \times 2,63\% = 83$ zaměstnanců

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabulka č. 15 Volná pracovní místa podle profesí Klasifikace CZ-ISCO, v Kč

Profese	Přepočtený počet volných pracovních míst	Průměrná měsíční hrubá mzda	Celková měsíční hrubá mzda (v Kč)
Skupina 1.- 4., 12 144 volných pracovních míst			
Odborný pojišťovací poradce	631	28 337,00	17 880 647,00
Finanční specialista	546	45 956,00	25 091 976,00
Všeobecný administrativní pracovník	4991	19 277,00	96 211 507,00
Obchodní zástupce	4664	24 779,00	115 569 256,00
Nákupčí	1312	27 936,00	36 652 032,00
Skupina 5., 6 688 volných pracovních míst			
Kuchař	702	12 946,00	9 088 092,00
Pomocný kuchař	134	11 457,00	1 535 238,00
Číšník, servírka	776	11 005,00	8 539 880,00
Barman	114	10 721,00	1 222 194,00
Kadeřník, kosmetik	60	12 685,00	761 100,00
Provozovatel maloobchodní provozovny	267	16 236,00	4 335 012,00
Prodáváč v prodejně	4080	14 134,00	57 666 720,00
Pracovník ostrahy, strážný	555	11 035,00	6 124 425,00
Skupina 6. – 8., 10 736 volných pracovních míst			
Slévač	107	22 688,00	2 427 616,00
Svářeč	795	24 524,00	19 496 580,00
Kovář	32	25 332,00	810 624,00
Nástrojař	290	26 060,00	7 557 400,00
Mechanik a opravář strojů a zařízení	1417	23 714,00	33 602 738,00
Elektromechanik	1256	24 431,00	30 685 336,00
Řidič autobusu nebo tramvaje	741	23 901,00	17 710 641,00
Řidič nákladního automobilu	3972	18 345,00	72 866 340,00
Řidič vysokozdvížného vozíku	2126	20 739,00	44 091 114,00
Skupina 9., 5 632 volných pracovních míst			
Uklízeč a pomocník	2816	11 269,00	31 733 504,00
Pomocný pracovník v oblasti těžby	56	23 246,00	1 301 776,00
Pomocný pracovník ve výrobě	1307	14 689,00	19 198 523,00
Pomocný skladník	901	18 077,00	16 287 377,00
Pracovník s odpady	169	18 364,00	3 103 516,00
Pomocný pracovník ve stavebnictví	383	16 071,00	6 155 193,00
CELKEM	35 200		687 706 357,00

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabulka č. 16 Volná pracovní místa podle profese – jejich obsazení a podíl na celku

Profese	Počet pracujících v profesi (v tis.)	Podíl na celku
Odborný pojišťovací poradce	7,1	5,2 %
Finanční specialista	6,1	4,5 %
Všeobecný administrativní pracovník	55,7	41,1 %
Obchodní zástupce	52,1	38,4 %
Nákupčí	14,7	10,8 %
Kuchař	25,2	10,5 %
Pomocný kuchař	4,7	2,0 %
Číšník, servírka	27,8	11,6 %
Barman	4,1	1,7 %
Kadeřník, kosmetik	2,2	0,9 %
Provozovatel maloobchodní provozovny	9,3	4,0 %
Prodávač v prodejně	146,4	61,0 %
Pracovník ostrahy, strážný	20	8,3 %
Slévač	2,9	1,0 %
Svářeč	20	7,4 %
Kovář	0,7	0,3 %
Nástrojař	7,3	2,7 %
Mechanik a opravář strojů a zařízení	35,9	13,2 %
Elektromechanik	31,7	11,7 %
Řidič autobusu nebo tramvaje	18,9	6,9 %
Řidič nákladního automobilu	100,8	37,0 %
Řidič vysokozdvížného vozíku	53,8	19,8 %
Uklízeč a pomocník	43,4	50,0 %
Pomocný pracovník v oblasti těžby	0,9	1,0 %
Pomocný pracovník ve výrobě	20	23,2 %
Pomocný skladník	13,8	16,0 %
Pracovník s odpady	2,5	3,0 %
Pomocný pracovník ve stavebnictví	5,8	6,8 %

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabulka č. 17 Předpokládaná výše podpory v nezaměstnanosti

Profese	Hrubá mzda (v Kč)	Čistá mzda (v Kč)	Podpora v nezaměstnanosti
Odborný pojišťovací poradce	28 337,00	21 590,00	9 716,00
Finanční specialista	45 956,00	33 731,00	14 157,00
Všeobecný administrativní pracovník	19 277,00	15 342,00	6 904,00
Obchodní zástupce	24 779,00	19 128,00	8 608,00
Nákupčí	27 936,00	21 308,00	9 589,00
Kuchař	12 946,00	10 982,00	4 942,00
Pomocný kuchař	11 457,00	9 957,00	4 481,00
Číšník, servírka	11 005,00	9 644,00	4 340,00
Barman	10 721,00	9 452,00	4 253,00
Kadeřník, kosmetik	12 685,00	10 810,00	4 865,00
Provozovatel maloobchodní provozovny	16 236,00	13 250,00	5 963,00
Prodáváč v prodejně	14 134,00	11 799,00	5 310,00
Pracovník ostrahy, strážný	11 035,00	9 671,00	4 352,00
Slévač	22 688,00	17 687,00	7 959,00
Svářeč	24 524,00	18 961,00	8 532,00
Kovář	25 332,00	19 515,00	8 782,00
Nástrojař	26 060,00	20 013,00	9 006,00
Mechanik a opravář strojů a zařízení	23 714,00	18 405,00	8 282,00
Elektromechanik	24 431,00	18 894,00	8 502,00
Řidič autobusu nebo tramvaje	23 901,00	18 527,00	8 337,00
Řidič nákladního automobilu	18 345,00	14 707,00	6 618,00
Řidič vysokozdvížného vozíku	20 739,00	16 358,00	7 361,00
Uklízeč a pomocník	11 269,00	9 834,00	4 425,00
Pomocný pracovník v oblasti těžby	23 246,00	18 079,00	8 136,00
Pomocný pracovník ve výrobě	14 689,00	12 188,00	5 485,00
Pomocný skladník	18 077,00	14 514,00	6 531,00
Pracovník s odpady	18 364,00	14 709,00	6 619,00
Pomocný pracovník ve stavebnictví	16 071,00	13 133,00	5 910,00

Zdroj: ISPV, zpracování vlastní

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabulka č. 18 Ušetřené prostředky z nevyplacených podpor v nezaměstnanosti

Profese	Přepočtený počet volných pracovních míst	Ušetřené prostředky
Odborný pojišťovací poradce	631	6 130 796,00
Finanční specialista	546	7 729 722,00
Všeobecný administrativní pracovník	4 991	34 457 864,00
Obchodní zástupce	4 664	40 147 712,00
Nákupčí	1 312	12 580 768,00
Kuchař	702	3 469 284,00
Pomocný kuchař	134	600 454,00
Číšník, servírka	776	3 367 840,00
Barman	114	484 842,00
Kadeřník, kosmetik	60	291 900,00
Provozovatel maloobchodní provozovny	267	1 592 121,00
Prodávač v prodejně	4 080	21 664 800,00
Pracovník ostrahy, strážný	555	2 415 360,00
Slévač	107	851 613,00
Svářeč	795	6 782 940,00
Kovář	32	281 024,00
Nástrojař	290	2 611 740,00
Mechanik a opravář strojů a zařízení	1 417	11 735 594,00
Elektromechanik	1 256	10 678 512,00
Řidič autobusu nebo tramvaje	741	6 177 717,00
Řidič nákladního automobilu	3 972	26 286 696,00
Řidič vysokozdvizného vozíku	2 126	15 649 486,00
Uklízeč a pomocník	2 816	12 460 800,00
Pomocný pracovník v oblasti těžby	56	455 616,00
Pomocný pracovník ve výrobě	1 307	7 168 895,00
Pomocný skladník	901	5 884 431,00
Pracovník s odpady	169	1 118 611,00
Pomocný pracovník ve stavebnictví	383	2 263 530,00
CELKEM		245 340 668,00

Zdroj: ISPV, zpracování vlastní

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabulka č. 19 Navýšení průměrných hrubých měsíčních příjmů o 0,5%, v Kč

Profese	Navýšený hrubý měsíční příjem	Celkový hrubý měsíční příjem
Zemědělství, lesnictví, rybnářství	20 659	1 896 496 200
Těžba a dobývání	30 227	927 968 900
Zpracovatelský průmysl	22 812	22 266 793 200
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	36 579	1 031 527 800
Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	21 044	1 016 425 500
Stavebnictví	21 061	4 212 200 000
Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel	19 254	8 766 346 200
Doprava a skladování	23 229	5 263 691 400
Ubytování, stravování a pohostinství	14 087	1 405 882 600
Informační a komunikační činnost	35 040	3 230 688 000
Peněžnictví a pojišťovnictví	36 314	2 443 932 200
Činnosti v oblasti nemovitostí	21 418	854 578 200
Profesní, vědecké a technické činnosti	28 689	4 059 493 500
Administrativní a podpůrné činnosti	16 640	2 339 584 000
Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	28 229	7 562 549 100
Vzdělávání	26 612	6 410 830 800
Zdravotní a sociální péče	22 220	5 606 106 000
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	19 658	910 165 400
Ostatní činnosti	18 054	702 300 600
CELKEM (měsíčně)		80 907 559 300
CELKEM (ročně)		970 890 711 600

Zdroj: ISPV, zpracování vlastní

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

STÁTNÍ ÚŘAD
INSPEKCE PRÁCE

Kolářská 451/13
746 01 Opava

tel.: +420 950 179 101
datová schránka: cmwaaazf

e-mail:
opava@suiip.cz

www.suiip.cz

Váš dopis zn.: e-mail

Ze dne: 25.10.2015

Naše č.j.: 81131.50/15

Vyřizuje: Mgr. Solnická

V Opavě: 9.11.2015

Vážená paní
Šárka Šíplová

sarka.siplova@seznam.cz

Vážení paní Šíplová,

Státní úřad obdržel dne 2.11.2015 cestou Ministerstva práce a sociálních věcí Váš dotaz ve věci odhadu počtu osob, pracujících v režimu tzv. „švarcsystému“. K tomuto Vašemu dotazu Vám sdělujeme:

Údajně prezentovaná informace, že přibližně 300 000 osob v ČR pracuje v režimu tzv. „švarcsystému“, nepochází od Státního úřadu inspekce práce.

Co se týká statistických údajů ohledně Vámi dotazovaného „švarcsystému“, Státní úřad inspekce práce nemá k dispozici reálný údaj ani kvalifikovaný odhad, kolik osob samostatně výdělečně činných fakticky pracuje formou „švarcsystému“. Při hodnocení této problematiky můžeme vycházet pouze z výsledků naší kontrolní činnosti (které ovšem logicky nezahrnují ty případy, které „neprošly“ kontrolou inspekce práce.)

V roce 2012 bylo v systému SÚIP provedeno 35 557 kontrol zaměřených na odhalování nelegální práce. Těmito kontrolami bylo zjištěno celkem 4 648 nelegálně zaměstnaných osob, z tohoto počtu 201 (tj. 4,3 %) případů, kdy nelegální práce spočívala ve výkonu závislé práce zastřené jinou než pracovní smlouvou - (tj. tzv. „švarcsystém“).

V roce 2013 bylo provedeno 36 101 kontrol nelegální práce. Z celkového zjištěného počtu 3 170 nelegálně zaměstnaných osob se jednalo u 196 osob o výkon závislé práce formou zastřené pracovní smlouvy jinou smlouvou, simulovaného obchodního vztahu, neboli tzv. „švarcsystému“ (tj. cca 6% všech zjištěných případů nelegální práce).

V roce 2014 bylo provedeno 15 911 kontrol nelegální práce. Z celkového zjištěného počtu 2 072 nelegálně zaměstnaných osob se o tzv. „švarcsystém“ jednalo u 109 osob (tj. cca 5,2 % všech zjištěných případů nelegální práce).

Z uvedených statistik je patrné, že se jedná o jev spíše marginální. Statistika letošního roku není uzavřena, neočekáváme však výrazně jiné statistické údaje než v předchozích letech.

V poslední době často prezentovaná informace, že Státní úřad inspekce práce v předchozích letech zaměřil svou kontrolní činnost na úseku nelegální práce speciálně na odhalování a postih výkonu závislé práce zastřené obchodními nebo občanskoprávními smlouvami – tedy „švarcsystém“, není přesná. Inspektoři práce vždy pojmají kontrolu jako kontrolu výkonu jakékoli formy nelegální práce, tedy kontrolu, zda cizinec vykonává práci na základě povolení k zaměstnání a v souladu s tímto povolením, zda cizinec má požadované povolení k pobytu a - v první řadě - kontrolu toho, zda fyzická osoba vykonává závislou práci na základě pracovní smlouvy. K poslední zmíněnému bodu je třeba si uvědomit, že výkon závislé práce mimo pracovní smlouvu zahrnuje nejen případy

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

STÁTNÍ ÚŘAD
INSPEKCE PRÁCE

Kolářská 451/13
746 01 Opava

tel.: +420 950 179 101
datová schránka: cmwaazf

e-mail:
opava@suip.cz

www.suip.cz

„švarcsystému“ (který se týká jen „zaměstnanců“- podnikatelů), ale především všechny případy, kdy pracovník vykonává práci *zcela bez pracovní smlouvy* (není podnikatelem a nebyla s ním uzavřena pracovní smlouva, dohoda o provedení práce nebo o pracovní činnosti, popřípadě je i veden na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání). Samozřejmě výsledkem kontroly pak může být i zjištění, že u kontrolovaného subjektu dochází k výkonu závislé práce ve fingoaném obchodním vztahu. Odvolávají-li se kontrolované osoby na obchodní nebo občanskoprávní vztah s fyzickými osobami, které pro ně vykonávají práci, nebo je-li upozornění na „švarcsystém“ součástí podnětu ke kontrole, musí být součástí kontroly i posouzení tohoto vztahu z pohledu možného výkonu nelegální práce. Co se týká konkrétně podnětů zaměřených na případy „švarcsystému“, zde je ovšem třeba konstatovat, že se jedná mnohdy o podněty neprokázané, anonymní, nebo i podněty neobjektivní či motivované konkurenčním bojem nebo negativními osobními vztahy podatele podnětu k firmě nebo osobě, které se mají na „švarcsystému“ podílet.

V této oblasti považujeme za potřebné zaměřit se na ty případy „švarcsystému“, které považujeme z pohledu pracovního práva a zaměstnanosti za společensky nejškodlivější, a to případy, kdy by byl pracovní smlouva vztah pro zaměstnance výhodnější a zaměstnanci jsou přesto do obchodního vztahu zaměstnavatelem nuceni, nebo případy, kdy cizinci tímto způsobem obcházejí povinnost mít povolení k zaměstnání na území ČR. (Nejčastěji se jedná o výkon nequalifikované, manuální práce, která již se své podstaty evidentně nemá charakter podnikatelské činnosti, např. práce při pásové výrobě, pomocné práce apod.). Tímto směrem také směřuje kontrolní činnost orgánů inspekce práce.

Naopak máme za to, že činnosti, které mohou být reálně prováděny jako podnikatelská činnost (např. odborné řemeslné práce, činnost účetních), popřípadě činnosti, které tradičně bývaly svobodným povoláním (např. činnost finančních poradců, pojišťovacích zprostředkovatelů, realitních makléřů, právníků, obchodních zástupců nebo třeba i profesionálních sportovců), by měly být posuzovány (samozřejmě za dodržení zásady zjištění objektivní pravdy) s ohledem na právo stran na smluvní volnost, zvláště pak v případech, kdy strany shodně prohlašují, že preferují obchodní vztah a nejsou zde indicie na porušování zákonů daňových.

S pozdravem

Ing. Jiří Macíček
ředitel Odboru inspekčních činností
- Náměstek generálního inspektora

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Odpověď MPSV na dotaz ohledně struktury vyplacených rodičovských příspěvků

RE: Dotaz na strukturu vyplacených rodičovských příspěvků - čj.:2016/12157

8. 3. 2016, 9:14:47

Komu: sarka.siplova@seznam.cz

Kopie: Kučerová Dana o650 (MPSV), Nová Zuzana (MPSV), Horáček Leoš Ing. (MPSV)

Vážená paní Šiplová,

za rok 2013 bylo celkem vyplaceno 3,51 mil. rodičovských příspěvků,
z toho 555,5 tis. příspěvků ve výši přesahující částku 7.600 Kč.

S pozdravem

Ing. Aleš Král

Vedoucí oddělení statistické metodiky a rozborů

Odbor účetnictví a finančního výkaznictví

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčnickém právu 1

128 01 Praha 2

Tel.: 221 922 808

E-mail: ales.kral@mpsv.cz